

PRITARTA:

Vilniaus m. savivaldybės administracijos
Direktoriaus 2017 m. rugpjūčio 28 d.
Įsakymu Nr. 30-2109

PATVIRTINTA:

Vilniaus lopšelio darželio „Užupiukas“
Direktoriaus 2017 m. rugpjūčio 31 d.
Įsakymu Nr. V-49

**VILNIAUS LOPŠELIO-DARŽELIO „UŽUPIUKAS“
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA**

TURINYS

I. Bendrosios nuostatos.....	3
II. Ikmokyklinio ugdymo principai	8
III. Tikslas ir uždaviniai.....	9
IV. Ugdymo metodai, priemonės, turinys	9
V. Vaikų ugdymosi pasiekimų bei pažangos vertinimo metodai, informacijos vertinimas ir kaupimas, analizės būdai.....	37
VI. Naudota literatūra ir informacijos šaltiniai.....	39

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Vilniaus lopšelis-darželis „Užupiukas“ (toliau Darželis) - juridinis asmuo ir savo veiką grindžia Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Vaiko teisių konvencija, LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo koncepcija ir kitais vaikų ugdymą reglamentuojančiais aktais, Švietimo ir mokslo ministerijos ir steigėjo priimtais teisės aktais, Vilniaus darželio lopšelio „Užupiukas“ nuostatais, darbo taisyklėmis bei darbuotojų pareiginiiais aprašais.

Darželio savininkas-Vilniaus miesto savivaldybė. Darželis yra bendrosios paskirties ikimokyklinio ugdymo įstaiga. Darželio oficialus pavadinimas-Vilniaus lopšelis darželis „Užupiukas“. Įregistruotas Juridinių asmenų registre, kodas- 190022442. Įstaigos adresas- Filaretų g. 19, LT-07148, Vilnius. Darželio teisinė forma-biudžetinė įstaiga.

Įstaigos savitumas. Įstaigoje ugdomi vaikai nuo 1.5 iki 7 metų. grupės sudaromos, atsižvelgiant į vaikų amžių. Veikia lopšelio grupės 1.5-3 metų vaikams, darželio grupės 3-5(6) ir priešmokyklinės (5)6-7 metų vaikams. Vaikams teikiama korekcijos specialistų pagalba: kūno kultūros pedagogo, psichologo, logopedo. Visiems vaikams sudarytos sąlygos meninių (muzikos, dailės, šokio, teatro) gebėjimų lavinimui. Dirba šių sričių specialistai. Dirbama su vaikais meninio lavinimo kryptimi. Daug dėmesio skiriama vaikų sveikatos stiprinimui, neigiamų socialinių veiksnių prevencijai, įgūdžių formavimui bei vaikų saugumo užtikrinimui. Didelis dėmesys skiriamas vaikų sveikatinimui, fiziniam aktyvumui. Darželio pedagogai priklauso Respublikinės ikimokyklinių įstaigų darbuotojų asociacijai „Sveikatos Želmenėliai“, parengta programa „Augu sveikas ir saugus“. Darželis dalyvauja Lietuvos futbolo federacijos Švietimo ir ugdymo įstaigų projekte „Futboliukas“, kuriuo siekiama populiarinti uždarų patalpų futbolą. Projekto tikslas - naudojant žaidimus ir pedagoginę „smagaus futbolo žaidimo koncepciją“ suteikti vertingos ir praturtinančios žaidimo patirties, kartu populiarinant futbolą, pritraukiant vaikus ir ugdam įvairius jų talentus. Projekto siekis - organizuojant žaidimus, skatinti ir stiprinti draugystę ir sportinį bendradarbiavimą tarp projekto organizatorių ir dalyvių.

Įstaiga dalyvauja tarptautinėje ankstyvosios prevencijos programoje „Žipio draugai“, kuri skirta 5-7 metų vaikams. Ši programa siekia pagerinti emocinę vaikų savijautą, padėdama jiems įgyti socialinių ir emocinių sunkumų įveikimo gebėjimų.

Regiono savitumas. Įstaiga įsikūrusi Užupio mikrorajone, įspūdingos gamtos apsuptyje. Užupis – vienas seniausių Vilniaus priemiesčių dešiniajame Vilnios krante, minimas dar XV amžiuje, įsikūręs tarp Senamiesčio, Antakalnio, Belmonto, Pavilnio regioninio parko. Gamtovaizdžio unikalumu Užupiu neprilygsta nei vienas Vilniaus mikrorajonas. Vilnios slėnis, Bernardinų bažnyčia, kapinės, Gedimino kalnas ir Bekešo kalnai, Šv. Baltramiejaus bažnyčia-tai Valstybės saugomi gamtos ir kultūros paveldo paminklai. Darželio vaikai mėgsta išskylauti, tyrinėti, sportuoti, pasivaikščioti po Užupio rajono apylinkes. Tai puiki galimybė vaikams augti ir ugdytis gamtos apsuptyje bei pažinti kultūros paveldą.

Vilniaus lopšelis-darželis „Užupiukas“ vienintelė valstybinė ugdymo įstaiga Užupyje teikianti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paslaugas. Kaimynystėje įsikūrusios kitos švietimo įstaigos – P.Vileišio progimnazija, Vilniaus Užupio gimnazija ir Vilniaus Filaretų pradinė mokykla.

Užupio mikrorajonas tai privačių namų, kotedžų ir daugiabučių namų kvartalas. Šiuo metu mikrorajonas sparčiai plečiasi, daugėja naujakurių, todėl didėja ir vaikų, lankančių Vilniaus lopšelių-darželių „Užupiukas“ skaičius. Ugdymo kokybei keliami vis aukštesni reikalavimai: tėvai pageidauja, kad ugdymas ne tik laiduotų vaiko saugumą ir sveikatą bet ir visapusišką ugdymą.

Vaikai ir jų poreikiai

Ugdymas lopšelyje-darželyje „Užupiukas“ organizuojamas atsižvelgiant į Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją, ratifikuojama 1995m. liepos 3d., Lietuvos Respublikos įstatymų Nr. I-983 (Žin., 1995, Nr. 60-1501). Lopšelyje-darželyje „Užupiukas“ organizuodami ugdymą, stengiamės suteikti šeimai pagalbą auginant vaiką, siekiame sudaryti sąlygas vaikui, sugebančiam suformuluoti savo pažiūras, laisvai reikšti savo nuomonę visais jį liečiančiais klausimais, kaip teigiama šio dokumento 12 str..

Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 16 str. teigiama, kad „nė vienas vaikas neturi patirti savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį gyvenimą“. Ši nuostata pabrėžia konfidencialumo svarbą bendraujant su vaiku ir jo artimaisiais. O 29 str. teigiama, kad „vaiko lavinimo tikslai turi būti: kuo visapusiškiau ugdyti vaiko asmenybę, talentą ir protinius bei fizinius sugebėjimus, ugdyti vaiko pagarbą tėvams, savo kultūriniam identitetui, kalbai, vertybėms, šalies kurioje vaikas gyvena, ugdyti pagarbą gamtai“. Šiame straipsnyje pabrėžiama šeimos, tautos, bendruomenės svarba bei stiprus žmogaus gyvenimo kokybės ryšys su gamta.

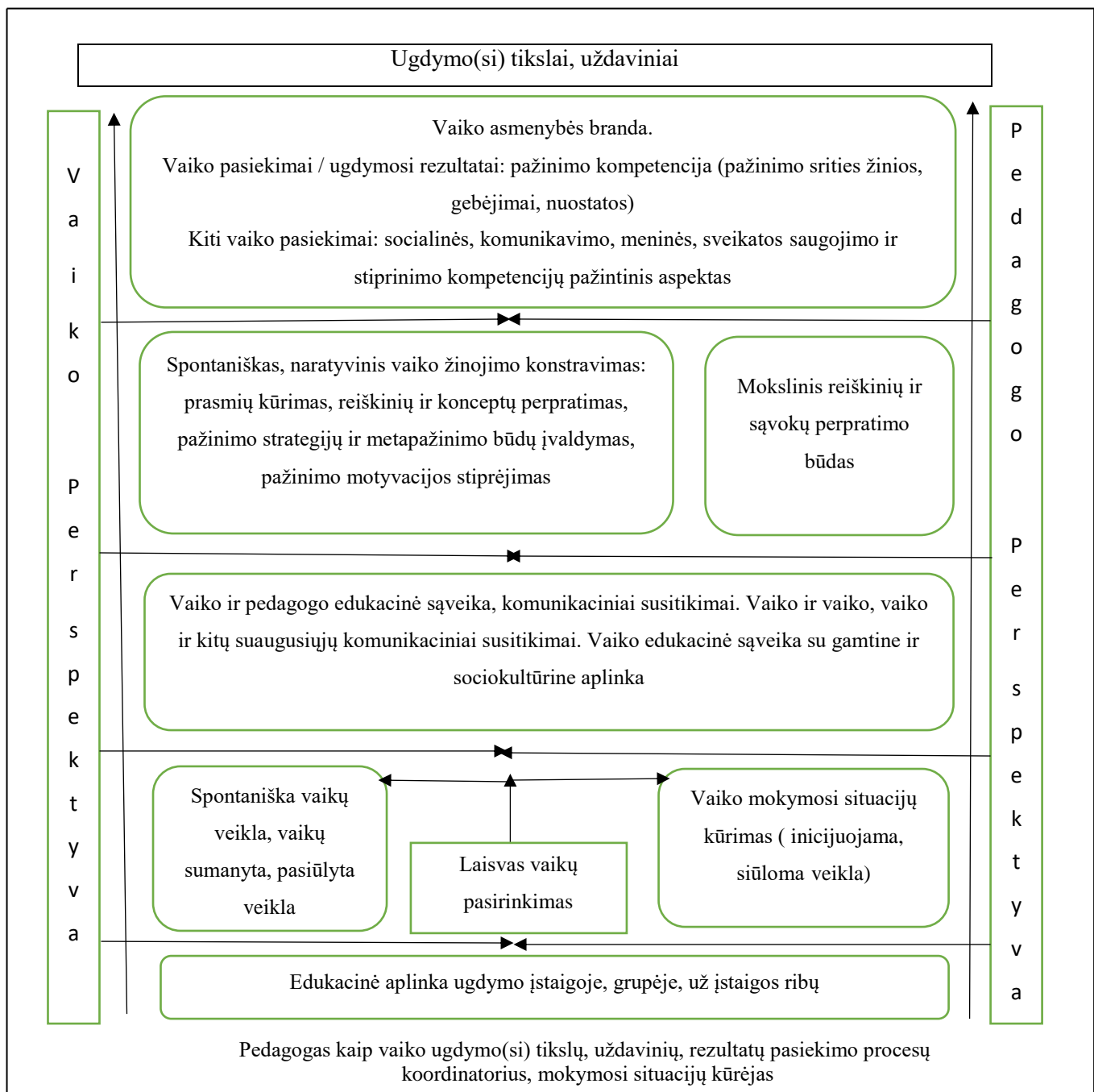
Sudarydami vaikų ugdymo turinį vadovaujamės humanistine ugdymo kryptimi, pabrėždami vaiko saviraiškos svarbą ugdymo procese. Kiekvienas ugdytojas yra ir ugdytinis, o ugdytinis – ir ugdytojas, nes mokomės iš besiugdanciujų patirties pripažindami kiekvieno unikalumą. Itin svarbu ugdytojo ir ugdytinio sąveika, bendradarbiavimas. Vaikus ugdome įvairioje aplinkoje, kurią kūrybiškai organizuoja pedagogai, vadovaudamiesi individualizavimo bei integravimo principais. Vadovaujamės psichologais humanistais K. Rodžersu, A. Maslow. Humanistinė psichologija vertina dvasinę žmogaus prigimtį ir bendražmogiškąsias vertybes. Todėl vaiką suprantame kaip vientisą asmenybę, apdovanotą laisve, kūrybinėmis galiomis, sąmoningumu, kuriam būdingas pastovus tapsmas. Vaikas yra aktyvus, autonomiškas, linkęs sąmoningai pasirinkti, galintis prisitaikyti ir nuolat keistis. Dvasinės vaiko prigimties turinį sudaro vidinė išmintis, meilė ir gera valia (*G. Butkienė, A. Kepalaitė, 1996, 24 p.*). Todėl kiekvienas vaikas yra vertybė, jo asmenybė – nepakartojama, unikali. Darželio „Užupiukas“ ikimokyklinio ugdymo programoje vadovaujamės 1.5–5(6) metų vaikų poreikiais, gebėjimais ir ypatumais. Didelį dėmesį pedagogai skiria ugdydami vaikų estetinį jautrumą gamtai, žmogui, žmogaus sukurtai aplinkai, laviname meninį skonį

intuityvų suvokimą, emocinį vertinimą. Sudaromos galimybės vaikams įgyti visas mokymui(si) priešmokyklinio ugdymo gupėje, mokykloje reikalingas kompetencijas.

Vaikų ugdymas(is) yra personalizuotas, vyksta veikiant individualiai, arba ką nors veikiant kartu su kitais vaikais. Bendra vaikų veikla sukuria sąlygas aiškintis, diskutuoti, kartu kuriant savo žinojimą, mokantis vienas iš kito. Ugdytinį mokytis skatina jo iniciatyvos palaikymas, edukacinis dialogas, patirtinio mokymosi situacijų kūrimas, iššūkių kelimas ir pagalba tuos iššūkius įveikiant. Ugdymosi procese, grindžiama vaiko ir pedagogo, vaiko ir vaiko, vaiko ir aplinkos edukacinė sąvoka (1 pav.).

Įstaigos ikimokyklinio ugdymo programa užtikrina vaikams galimybę rinktis veiklą pagal interesus ir poreikius, interesų bei poreikių plėtojimąsi ir naujų atradimų, konkrečiam amžiaus tarpsniui svarbių vaiko gebėjimų nuoseklų ugdymą.

Darželyje kuriama jauki, saugi, estetiška aplinka, pritaikyta vaikų poreikiams. Bendruomenės nariai jaučiasi saugūs, pasitiki vieni kitais. Darželyje veikla atliepia vaikų ugdymosi poreikius, interesus bei galimybes, yra tikslinga ir veiksminga, įvairi ir kūrybinga. Įprastoje kasdienybėje ir vykstant pokyčiams vaikas - ne stebėtojas, o aktyvus dalyvis. Siūlomomis šiuolaikiškomis veiklomis ir ugdymo turinio naujovėmis vaikas kasdien skatinamas emocinei ir socialinei patirčiai įgyti. Ugdymo metodai, būdai, formos parenkami atsižvelgiant į ugdymo tikslus ir uždavinius, vaikų amžių, gebėjimus ir poreikius. Darželio bendruomenė ir šeima bendromis pastangomis tenkina vaikų poreikius, atsižvelgiant į individualaus vaiko asmenybę, amžiaus tarpsnių psichologiją, sveikatos ypatumus.



1 pav. Ikimokyklinės didaktikos procesų samprata

Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai

Tėvai – svarbiausi vaiko ugdytojai. Jie yra atsakingi už vaiko gerovę, sveikatą. Aktyviai dalyvauja vaiko ugdymo procese kaip partneriai. Su tėvais tariamasi dėl jų vaiko ugdymo(si) tikslų, ugdymo(si) rezultatų, turinio, ugdymo proceso organizavimo, švietimo pagalbos teikimo, atsižvelgiama į jų lūkesčius bei pageidavimus. Ugdymo įstaigoje pripažįstami ir gerbiami šeimų kultūriniai ir socialiniai skirtumai. Ugdytinių tėvams sudarytos sąlygos bendrauti ir bendradarbiauti su darželio specialistais. Palaikomas ir skatinamas tėvų aktyvumas, vertinamos ir diegiamos jų idėjos lygių galimybių principu, bendradarbiavimas grindžiamas abipusiu pasitikėjimu, pagarba, geranoriškumu. Vaikas ugdomas,

atsižvelgiant į ugdymo šeimoje tradicijas, nuostatas, vaiko įgytą patyrimą. Darželio internetinis tinklalapis padeda informuoti ir šviesti ugdytinių tėvus, bendruomenę, visuomenę. Tikslingai, konfidencialiai keičiamasi informacija su vaikų tėvais, kuri padeda gerinti vaiko ugdymo kokybę, siekti ugdymo proceso dialogo. Nuolatinis bendravimas su tėvais dėl vaiko pažangos, aktyvus tėvų įtraukimas į ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklą, padeda siekti vaikų ugdymosi kokybės. Svarbūs ikimokyklinio ugdymo kokybės aspektai yra šie: personalo pagarba, profesionalumas santykiuose su vaikais ir jų tėvais, gera ugdymo programa, saugumo ir sveikatos užtikrinimas, vaikams siūlomos socialinės ir fizinės veiklos įvairovė. Tėvams svarbu: ikimokyklinio ugdymo grupės aplinkos saugumas, vaiko poreikių tenkinimas. Atsižvelgiame ir tenkiname tėvų poreikius, organizuojant vaikų ugdymą, siekiant pažangos, siekiame pasitikėjimu grįstų santykių.

Pedagogų ir specialistų pasirengimas. Pedagogų profesionalumas – pagrindinė kokybiško ikimokyklinio ugdymo sąlyga. Ikimokyklinio ugdymo pedagogo, meninio ugdymo pedagogo, logopedo, psichologo ir kitų specialistų sąveika su vaiku turi lemiamą įtaką gerai vaiko savijautai ir jo įgyjamai patirčiai.

Įstaigoje dirba 25 pedagogai: iš jų 5 magistrai, turintys aukštąjį išsilavinimą - 8, aukštesnįjį išsilavinimą-12, turintys metodininko kvalifikacinę kategoriją - 4, vyresniojo auklėtojo kvalifikacinę kategoriją-12. Įstaigos vadovui suteikta II vadybinė kategorija. Dalis pedagogų yra ikimokyklinių įstaigų darbuotojų asociacijos „Sveikatos želmenėliai“ nariai. Pedagogai sistemingai tobulina profesinę kvalifikaciją kursuose, seminaruose ir kt.. Įstaigos pedagogai dalijasi darbo patirtimi su miesto pedagogais, organizuodami atviras veiklas, šventes, pramogas. Glaudžiai bendradarbiauja su Užupio bendruomenės nariais, įsitraukdami į vykdomus projektus, renginius ir kt..

Pedagogai stengiasi pažinti kiekvieno vaiko individualybę, pasirinkti ir taikyti tinkamas ugdymo strategijas, geba sukurti grupėje psichologiškai saugią aplinką, geba profesionaliai organizuoti ugdymo ir ugdymo(si) procesą, palaikyti ir stiprinti vaiko galias, tinkamai vertinti jo pasiekimus bei daromą pažangą. Pedagogai tobulina esminius savo gebėjimus: vertinti, planuoti, reflektuoti, numatyti ugdymo strategijas, jas įgyvendinti, sukurti pedagoginę sąveiką, sumaniai derinti ugdymo metodus, individualizuoti ir diferencijuoti ugdymą, apibendrinti pedagoginę patirtį. Pedagogai turi integruoto ugdymo bei komandinio darbo praktiką. Geba kryptingai planuoti ugdymo procesą, nustatyti kiekvieno vaiko ar vaikų grupės ugdymo pasiekimus, aptarti ir derinti su tėvais, numatant tolesnius vaikų ugdymosi žingsnius. Kurti numatytiems vaiko ir vaikų grupės ugdymosi rezultatams pasiekti palankią aplinką, ieškoti vaikų veiklai motyvavimo priemonių, sudaryti sąlygas spontaniškai ir tikslingai vaikų veiklai. Parinkti natūralius, vaiko prigimtį atitinkančius būdus ir metodus, plėtoti vaiko patirtį, taikant šiuolaikines informacines technologijas, inspiruojant vaiko saviraišką ir kūrybiškumą.

Įgyvendinant ikimokokyklinio ugdymo programą svarbiausias vaidmuo tenka pedagogui, nes jis, orientuodamasis į vaiką, atsižvelgia į platų kontekstą-ne tik į vaiko šeimą, darželio etosą, bet ir į visuomenės nuostatas, kultūros paveldą ir kt..

Draželyje veikia Vaiko gerovės komisija, kurios paskirtis - organizuoti ir koordinuoti prevencinį darbą, švietimo pagalbos teikimą, saugios ir palankios vaiko ugdymui aplinkos kūrimą, švietimo programų pritaikymą vaikams, turintiems specialiųjų poreikių, atlikti vaiko specialiųjų ugdymo(si) poreikių (išskyrus poreikius, atsirandančius dėl išskirtinių gabumų) pirminį įvertinimą ir atlikti kitas su vaiko gerove susijusias funkcijas.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Ikimokokyklinio ugdymo programa grindžiama šiais principais:

Perimamumo – pozityvų ugdymą šeimoje tęsiame darželyje užtikrinant ugdymo perimamumą mokykloje.

Sveikatos saugojimo - sudarome sąlygas vaikams sveikai gyventi, saugiai judėti, veikti.

Humaniškumo – gerbiame vaiką kaip asmenybę, pripažįstame jo poreikius, teisę būti skirtingam, sudarome sąlygas visapusiai įvairių vaiko galių plėtojimui.

Demokratiškumo – ugdymą organizuojame bendraudami ir bendradarbiaudami su vaiku ir šeima. Suteikiame vaikams lygias galimybes bei veiklos pasirinkimo laisvę. Skatiname dorą vaiko elgesį.

Tautiškumo – kuriame savas, puoselėjame tradicines kultūros vertybes, meilę šeimai, bendruomenei, Tėvynei. Ugdome pagarbą bei toleranciją kitų tautų kultūroms.

Ugdymo – atsižvelgiame į vaiko individualumą sąlygojančius veiksnius ir planuojame vaiko ugdymo(si) veiklą taip, kad būtų užtikrinta kiekvieno vaiko sėkmė.

Integralumo – deriname ugdymo turinio sritis, siekiame vientisos fizinės, emocinės, socialinės ir pažinimo sričių plėtojimą, bei vaiko ugdymo šeimoje ir įstaigoje darnos.

Tęstinumo – sušvelniname vaiko perėjimą iš šeimos į ikimokyklinę grupę, iš ikimokyklinės į priešmokyklinę grupę. Padedame vaikui įveikti amžiaus tarpsnio krizę. Formaliai ir neformaliai bendradarbiaujame su tėvais siekiame veiksmų ir požiūrių dermės vaiko ugdymo(si) klausimais.

Konfidencialumo – gerbiame vaiko ir šeimos privatumą. Sukaupta informacija apie vaiką aptariame tik su šeima.

III. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas – atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti sąlygas, padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros taip pat ir etninius, socialinius, pažintinius poreikius.

Uždaviniai:

- padėti vaikui pažinti supantį pasaulį, skatinti vaiko savarankiškumą, kūrybiškumą;
- diegti bendražmogiškųjų vertybių pajautimą, intuityvų skonį;
- žadinti estetinį jautrumą gamtai, žmogui, kultūrai, ugdyti meninį skonį;
- garantuoti vaikui saugią, sveiką ir turiningą ugdymo (si) aplinką, sudaryti sąlygas specialiųjų ugdymo (si) poreikių tenkinimui;
- padėti įgyti mokymui(si) priešmokyklinio ugdymo grupėje, mokykloje reikalingų kompetencijų.

IV. UGDYMO METODAI, PRIEMONĖS, TURINYS

Darželyje ugdymas(is) orientuotas į sveikatos saugojimą ir stiprinimą (fizinių ir psichinių galių puoselėjimą), savęs pažinimą (savo individualumo suvokimą, teisingo ir pagarbaus požiūrio į artimiausią aplinką ugdymą), tarpusavio santykius (tarpusavio santykių modeliavimą ir plėtojimą, pagarbaus santykio su savimi ir aplinkiniais ugdymą), tautiškumą bei pilietiškumą (praeities ir dabarties ryšio suvokimą, pagarbaus santykio su tautos kultūrinėmis vertybėmis ugdymą).

Ugdymo metodai apima tarpusavyje susijusią pedagogo ir vaiko veiklą. Vaiko gebėjimų ugdymo(si) pagrindinis metodas – žaidimas. Todėl kiekvienas pedagogas ieško tokių darbo metodų ir būdų, kurie geriausiai padėtų siekti užsibrėžtų tikslų ir uždavinių. Taikomi tokie metodai, kurie padėtų atsiskleisti kiekvieno vaiko individualumui ir kūrybinėms galioms, kurie turėtų vaikui patrauklių žaidybinių elementų bei skatintų praktinių įgūdžių formavimą(si). Aktyvūs ugdymo metodai: „Minčių lietus“, „Svečias“, „Paslapčių dėžutė“, „Kamuoliukas“, „Muzikinis skambutis“, „Knyga“, „Sprendimas“, „Namų užduotis“, „Mano vardas“, „Kalbantys pirštukai“, „Interviu“, „Klausau - sakau“ ir kt.. Metodai nėra statiški, jie papildomi, atnaujinami, atsižvelgiant į vaikų norus, pedagogų sumanymus, šeimos pageidavimus. Ugdymo turinį praturtindami menu orientuojamės į vaiko ugdymui vertingą kultūros paveldą.

Ugdymo turiniu siekiama atskleisti vaikui žinių pasaulį, vystyti jo įvairius gebėjimus bei įgūdžius ir formuoti vertybines nuostatas. Formuojamos nuostatos: gailėstis ir atjauta, bendradarbiavimas, drąsa, kantrybė, dora, paslaugumas, humoras, savarankiškumas, pagarba ir pasitikėjimas, atsakomybė, kūrybiškumas, tolerancija. Siekiama tinkamai organizuoti vaikų veiklas, sudaryti sąlygas vaikui savarankiškai veikti, derinant su numatyta bei organizuota veikla. Sukurti stimuliuojančią aplinką, padedančią atsiskleisti vaikų gebėjimams. Ugdymas yra grindžiamas pagal penkias kompetencijas: socialine, pažinimo, komunikavimo, sveikatos saugojimo, menine.

Ugdymo turinys

1.5-3 metai

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA	
Sietina su šiomis ugdymo (si) sritimis: emocijų suvokimas ir raiška, savireguliacija ir savikontrolė, savivoka ir savigarba, santykiai su suaugusiais, santykiai su bendraamžiais, iniciatyvumas ir atkaklumas, problemų sprendimas.	
Esminės nuostatos	
<ul style="list-style-type: none">• vertina save teigiamai,• domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais,• sutelkia dėmesį,• geba valdyti emocijų raišką ir elgesį,• nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais ir bendraamžiais,• didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.	
Pedagogų ir kitų ugdytojų veiklos kryptys, ugdymo gairės:	
<ul style="list-style-type: none">• Sukurti palankią emocinę atmosferą, kurioje kiekvienas jaustųsi svarbus, laukiamas,• Sudaryti sąlygas, galimybes vaikams pokalbių, žaidimų ir kt. veiklos metu pažinti save ir kitus, papasakoti apie save ir kt.• Pratinti orientuotis naujoje aplinkoje, palengvinti adaptacijos laikotarpį,• Sudaryti sąlygas ir galimybes save išreikšti,• Sukurti aplinką, kuri skatintų tyrinėti, pažinti ir atrasti save, aplinkinį pasaulį,• Ugdyti pasitikėjimą savimi: savo jėgomis, gebėjimais, galimybėmis,• Skatinti suprasti, savo ir kitų emocijas,• Ugdyti savikontrolės įgūdžius,• Skatinti vaikų smalsumą, klausinėjimą, tyrinėjimą ir kt.,• Mokinti pagarbių santykių su aplinkiniais, gamta.	
Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai	Vaiko veiksenos
Atpažįsta save, kalba pirmuoju asmeniu	<ul style="list-style-type: none">• Pasako savo vardą;• Rodo į save pirštu;• Kalboje vartoja įvardžius "aš", "mano".
Skiria lytis	<ul style="list-style-type: none">• Tyrinėja save veidrodyje;• Atpažįsta, parodo kūno dalis;• Jaučia skirtumą tarp mergaičių ir berniukų.
Pradedą atpažinti ir pavadinti jausmus, emocijas	<ul style="list-style-type: none">• Reiškia mintis mimika: linksmas, liūdnas;• Jaučiasi saugus grupės narių, šeimos ugdytojų tarpe;• Kartoja veiksmus, kurie sukelia juoką, atkreipia dėmesį.
Geriau valdo savo emocijų raišką ir veiksmus	<ul style="list-style-type: none">• Varto knygeles, kur pavaizduoti liūdni, linksmi vaikai, pasako, ką jie galėtų jausti;• Žaisdamas su draugais atkreipia dėmesį į kitų jausmus, paaiškina poelgius, ima rūpintis jais;• Pradedą išklaudyti šalia esančius draugus.
Kartodamas veiksmą siekia numatyto rezultato	<ul style="list-style-type: none">• Stato iš kaladėlių namelį;• Dėlioja dėlionę, aprenkia, nurengia lėlytę;• Pats stengiasi nusirengti, tvarko savo drabužius, aunasi batukus;• Taisyklingai laiko šaukštą, plaunasi rankas;• Piešia, šoka, dainuoja.

Bando laikytis taisyklių	<ul style="list-style-type: none"> • Atitraukia ranką nuo draudžiamo daikto; • Supranta, kad ką nors veikiant būtina laikytis ir laukti eilės; • Pasidalina paprašytu daiktu ar daiktais su kitais; • Bando prisiminti, kaip grupėje vaikai elgiasi; • Tvarkosi savo išorę, naudoja nosinę, servetėlę; • Pats stengiasi nusirengti, tvarko savo drabužius, aunasi batukus; • Taisyklingai laiko šaukštą, savarankiškai valgo, žino savo vietą prie stalo, geria iš puoduko.
Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiųjų palaikymo	<ul style="list-style-type: none"> • Tvarko savo drabužius, aunasi batukus; • Savarankiškai valgo, naudojami higiena; • Savarankiškai lipa laiptais; • Pasirenka žaidimą, draugą bendravimui, žaidimui kartu; • Paduoda suaugusiam knygutę paskaityti ir pavartyti kartu.
Lengviau atsiskiria nuo tėvų	<ul style="list-style-type: none"> • Pažįsta savo artimuosius, juos pavadina, jaučiasi mylimas; • Neverkia paliekamas grupėje; • Turi savo mylimą žaisliuką grupėje; • Pažįsta auklėtoją; • Saugiai jaučiasi grupėje.
Ieško bendraamžių draugijos, žaidžia greta	<ul style="list-style-type: none"> • Pasidalina paprašytu daiktu ar daiktais su kitais; • Pasirenka žaidimą, draugą bendravimui, žaidimui kartu; • Šoka, juda, kruta, išreiškia save vienas, poroje, draugijoje; • Dalinasi žaislais grupėje; • Pasiūlo žaislą draugui, rodo sugalvotus veiksmus; • Pradedą išklaudyti šalia esančius draugus.
Dažniau kalbasi su kitais vaikais	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas bando kalbėtis, palaikyti kontaktą; • Naudoja gestus, veido mimikas; • Vartydamas knygutes pasakoja, rodo paveikslėlius, juos įvardija; • Kartoja veiksmus, kurie sukelia juoką, atkreipia dėmesį, bando pasakyti; • Trumpais sakiniais reiškia savo išpūdžius, emocijas; • Kalba žaisliniu telefonu; • Pasakoja apie mylimą gyvūnelį, augalus ir kitus reiškinius; • Domisi raidėmis; • Piešdamas, lipdydamas nusako kas tai, įvardija, pasakoja.
Nuolat ką nors veikia, žaidžia, juda	<ul style="list-style-type: none"> • Aktyviai tyrinėja savo aplinką; • Apsikabina ir nešioja lėlę ar kitą minkštą žaislą; • Šoka, niūniuoja klausydamas muzikos, dainelių, pasakėlių; • Stebi kitus vaikus, bando prisijungti prie žaidimo; • Susiranda sau patinkančią veiklą.
Bando naujus žaislus, žaidimus, mėgsta elgtis rizikingai	<ul style="list-style-type: none"> • Stebėdamas grupės aplinką liečia žaislus; • Tyrinėja, stebi kitus vaikus, bando atlikti veiksmus; • Bėga grupėje su žaislu, meta žaislą nežiūrėdamas kur; • Pastumia draugą, atima žaislą.
Ekspresyviai reiškia savo norus, sako "ne"	<ul style="list-style-type: none"> • "Ne" nori žaisti kartu su draugais; • Nori arba nenori klausytis auklėtojos sekamos paskos, stebėti žaidžiant, veikiant; • Nori arba nenori laikytis grupės taisyklių.

Ugdymo (si) aplinka ir priemonės	Popierinės kortelės vardui; Lietuvos žemėlapis; Lietuvos Respublikos vėliava (maža); Lietuvos Respublikos herbas; gimtojo miesto herbas; gaublys; saugaus elgesio kortelės, knygelės, paveikslėliai, dėlionės, stalo žaidimai, nuotaikų kortelės; siužetiniai žaislai; stalo žaidimai; atsipalaidavimo žaislai; priemonės šviesos ir šešėlių žaismui; veidrodžiai; muzikos įrašai; socialinio turinio knygelės, žurnalai; poelgio-pasekmės kortelės, paveikslėliai, dėlionės; žaislai, skirti žaidimui poromis (šachmatai, šaškės, domino); konstruktoriai; mozaikos; širmos, užtiesalai, dėžės, krepšeliai, pagalvėlės, kilimėliai; vaikiška bižuterija, rūbai; švenčių atributika; animaciniai filmai.
----------------------------------	--

SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA

Sietina su šiomis ugdymo (si) sritimis: kasdieninio gyvenimo įgūdžiai, fizinis aktyvumas, savireguliacija ir savikontrolė.

Esminės nuostatos:

- noriai, džiaugsmingai juda,
- noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius,
- saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.

Pedagogų ir kitų ugdytojų veiklos kryptys, ugdymo gairės:

- Užtikrinti saugią ir palankią vaikų sveikatai aplinką, teigiamą mikroklimatą,
- Ugdyti sveikos gyvensenos ir saugos įgūdžius,
- Mokinti draugauti, susidraugauti,
- Palaikyti vaikų iniciatyvas, sumanymus
- Padėti perimti sveikos gyvensenos nuostatas,
- Sudaryti sąlygas judėti ir veikti patalpose, lauke ir kt.,
- Skatinti, kad pajustų judėjimo džiaugsmą,
- Skatinti rūpintis savo sveikata, skatinti norą būti stipriam, išvermingam, valingam, drąšiam ir kt.,
- Bendradarbiauti su tėvais, bendruomene sveikatos stiprinimo klausimais,
- Sudaryti sąlygas, galimybes vaikui žaisti, pažinti, ugdyti dėmesio koncentraciją,
- Mokinti atsipalaiduoti, nusiraminti ir t.t.,
- Mokinti saugaus elgesio grupėje, darželyje ir artimiausioje aplinkoje,
- Mokinti savitvarkos, asmens higienos,
- Pastiprinti vaikų elgesį-pagirymu, paskatinimu.

Siekimos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai

Vaiko veiksenos

Geba stovėti ant vienos kojos (3-4 s.)	<ul style="list-style-type: none"> • Šoka ant vienos kojos; • Išlaiko ligsvarą.
Tikslingai apeina, peržengia kliūtis	<ul style="list-style-type: none"> • Užlipa ant suolo, dėžės; • Laipioja gimnastikos sienele; • Šliaužia grindimis; • Ropoja keturpėscias; • Pralenda pro lanką, pasuoletį, virvę, kėdutę; • Nušoka nuo laiptelio, peršoka brūkšnį; • Šoka ant abiejų kojų; • Šoka ant vienos kojos.
Bėga keisdamas kryptį, greitį	<ul style="list-style-type: none"> • Ėjimą kaitalioja su bėgimu; • Išgirdęs sutartą signalą (švilpuką, plojimą) apsisuka ir bėga į kitą pusę.

Geba lipti laiptais	<ul style="list-style-type: none"> • Lipa laiptais aukštyn, žemyn pristatomu žingsniu; • Užlipa, nulipa laiptais laikydamasis turėklų.
Abiem kojom pašoka nuo žemės, nušoka nuo laiptelio, peršoka liniją	<ul style="list-style-type: none"> • Nušoka nuo laiptelio, peršoka nubrėžtą brūkšnij; • Išoka į lanko vidų, iššoka iš jo; • Šoka ant abiejų kojų.
Geriau derina akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius	<ul style="list-style-type: none"> • Konstruoja; • Veria ant virvutės sagas; • Rideną, mėtą, gaudo, spiria kamuolį; • Įkerpa popieriaus kraštą; • Dėlioja dėliones; • Pila, semia, sijoja smėlį, vandenį; • Varto knygeles po vieną puslapį.
Valgo ir geria savarankiškai, pradeda naudoti stalo įrankius	<ul style="list-style-type: none"> • Taisyklingai laiko šaukštą, savarankiškai valgo, žino savo vietą prie stalo, geria iš puoduko; • Nusišluosto nosį servetėle ir ją išmeta į šiukšlių dėžę; • Šaukštą laiko dešinėje rankoje (išskyrus kairiarankius), valgo iš savo lėkštės; • Valgymo metu sėdi prie stalo; • Gerai sukramto maistą; • Antrą patiekalą valgo su šakute; • Keliasi nuo stalo tik baigęs valgyti; • Tyliai pastumia kėdutę prie stalo; • Naudojasi servetėle.
Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti	<ul style="list-style-type: none"> • Nustumia lėkštę su maistu kurio nenori, bando pasakyti; • Išreiškia veido mimika, kas skanu, kas neskanu.
Pats nueina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko	<ul style="list-style-type: none"> • Pasiprašo į tualetą, padedamas susitvarko; • Savarankiškai pats nueina į tualetą, susitvarko; • Suaugusiojo padedamas nusiplauna rankas; • Pastėbi, pajunta kada reikia valyti, išpusti nosį; • Pasinaudojęs vienkartinę servetėle, ją nuneša į šiukšlių dėžę.
Suaugusiojo padedamas rengiasi	<ul style="list-style-type: none"> • Pats stengiasi nusirengti, nusiimti kepurę, nusiauti batus; • Tvarko savo drabužius, aunasi batukus.
Padedamas plaunasi rankas, prausiasi	<ul style="list-style-type: none"> • Plauna rankas ir prausia veidą muilu, netaško vandens; • Šluosto rankas ir veidą rankšluosčiu; • Rankšluostį pakabina prie savo ženkliuko; • Braukia šukomis per plaukus.
Vieną kita daiktą padeda į vietą	<ul style="list-style-type: none"> • Žino žaisliukų vietą - „namelius“, juos padeda į vietą; • Pasako ir padeda draugui susitvarkyti; • Žino kur jo spintelė, lova, rankšluostukas, priemonių dėžutė.
Ugdymo (si) aplinka ir priemonės	Higienos reikmenys (muilas); kaspiniai, skarelės, skraistės šokiui; lankai, šokdynės, virvutės, kamuoliai, kėgliai, badmintonas; treniruokliai (batutas ir kt); šiurkštūs, gruoblėti kilimėliai; sūpuoklės, sienelės, kopėčios, laipiojimo virvės, gimnastikos suoleliai, čiužiniai; priemonės estafetėms, kliūtims; audeklo atraižos, elastingas popierius, rupus žvyras, nugludinti akmenėliai; paspirtukai; rogutės ir kt.; kūno dažai; paveikslėliai, knygelės, dėlionės, loto augimo ir sveikatos temomis; vaikams pritaikyti indai ir stalo įrankiai, buities technika, skirta maistui ruošti; priemonės varstymui, segiojimui, raišiojimui; įvairios spynos, užraktai ir raktai; kabliukai; užsklandos; kamuoliai, skirti šokuoti, suptis; supamieji žaislai; grūdinimosi priemonės (indai vandeniui ir kt.); riedantys žaislai (karučiai, automobiliai, traukiniai ir kt.) ir pan.

KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

Sietina su šiomis ugdymo (si) sritimis: savireguliacija ir savikontrolė, sakytinė kalba, rašytinė kalba.

Pedagogų ir kitų ugdytojų veiklos kryptys ir ugdymo gairės:

- Sudaryti sėkmingam komunikavimui geranoriško bendravimo ir tolerancijos nuostatas,
- Kurti palankią, funkcionalią, vaikų poreikiams pritaikytą aplinką, kuri skatintų domėtis knygomis ir kt.,
- Ugdyti sakytinę kalbą ir kalbos suvokimą, siekti, kad vaikas bendrautų gestais, mimika ir kt.,
- Keisti aplinką pagal vaikų poreikius, sumanymus ir kt.,
- Įtraukti vaikus į veiklą, pastebėti jų emocijas, elgesį ir kt.,
- Mokinti atidumo, susikaupimo ir kt.,
- Inicijuoti pokalbius apie kasdieninę veiklą, kūrybą, darbelius,
- Skatinti ir drąsinti vaikus kalbėti, pasakoti ir t.t.,
- Žaisti l.l. žaidimus, skatinti savo emocijas išreikšti kūno kalba, mimika ir t.t.
- Pratinti vaikus klausytis garsiai skaitomų, sekamų tekstų,
- Saktinti vaikus kalbėti taisyklingai, aiškiai, raiškiai,
- Turtinti grupės aplinką informaciją, žadinančią vaikų smalsumą.

Esminės nuostatos:

nusitekęs išklausti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba, domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.

Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai	Vaiko veiksenos
Išklausyti ir reaguoti į kelis vienas paskui kitą sekančius nurodymus	<ul style="list-style-type: none">• Nurodo daiktą, pasako jo pavadinimą ir įvardija veiksmus;• Į klausimą atsako sakiniu;• Supranta ir veikia pagal žodinius nurodymus;• Žaidžia pirštukų žaidimus.
Klausosi naujų žodžių ir bando juos suvokti	<ul style="list-style-type: none">• Klausosi skaitomų trumpų pasakų, siužetų iliustruojamų žaislais, seka pasakojimo turinį, veiksmų eigą, pastebi veikėjų veiksmus;• Atsako į klausimus.
Domisi skaitomais ir pasakojamais kūrinėliais	<ul style="list-style-type: none">• Varto knygeles, parodo paprašytus paveikslėlius;• Rodo daiktus ir juos pavadinami;• Pasakoja apie žaislus, paveikslėlius, girdėtus grožinės literatūros kūrinius.
3-4 žodžių sakiniais kalba apie save	<ul style="list-style-type: none">• Pasako savo vardą, atlikus veiksmus įvardija žodžiais;• Įvardina savo kūno dalis, jas rodo.
Mėgdžioja suaugusiųjų kalbėseną	<ul style="list-style-type: none">• Mėgdžioja garsus, balso intonaciją;• Kartoja garsų junginius;• Taria savo žodį daiktui ar veiksmui įvardinti;• Mėgdžioja suaugusiojo parodytą veiksmą, žaidžia.
Kalba ir klausinėja apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato	<ul style="list-style-type: none">• Vardija aplinkoje esančius daiktus, žaislus;• Vartoja keletą apibendrinančių žodžių (indai, žaislai);• Pažįsta ir pavadinami žmonių, gyvūnų, paukščių kūno dalis.
Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus	<ul style="list-style-type: none">• Klausosi skaitomų trumpų pasakų, siužetų iliustruojamų žaislais, seka pasakojimo turinį, veiksmų eigą, pastebi veikėjų veiksmus;• Atsako į klausimus.
Kartu su suaugusiuoju	<ul style="list-style-type: none">• Deklamuoja neilgus eilėraštkus;

dainuoja daineles, deklamuoja eilėraštkus	<ul style="list-style-type: none"> • Pradeda išklaudyti šalia esančius draugus; • Klausosi pokalbių, pasakojimų.
Žino ir vartoja mandagumo žodelius	<ul style="list-style-type: none"> • Bendrauja su vaikais, suaugusiais; • Supranta, kad reikia elgtis mandagiai, kalba vartodamas žodžius: "ačiū", "prašau".
Domisi televizijos laidomis vaikams	<ul style="list-style-type: none"> • Kalba, pasakoja ką matė per televiziją, skirtose laidose vaikams; • Vaidina judesiais, mimikomis, prisimena, stengiasi įvardyti, papasakoti draugams.
Domisi ne tik knygelių paveikslėliais, bet ir tekstu	<ul style="list-style-type: none"> • Klausosi sekamų auklėtojos pasakų; • Klausosi magnetafonu sekamų pasakų; • Stebi spektaklius skirtus vaikams; • Stebi, klausosi draugų žaidimų metu sakomų žodžių, sakinukų.
Sieja paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina	<ul style="list-style-type: none"> • Žiūrinėja knygeles teiraudamasis apie matomus vaizdus; • Nurodo daiktą, pasako j o pavadinimą ir įvardij a veiksmus.
Įvairiais rašikliais brėžia vertikalias ir horizontalias keverzones	<ul style="list-style-type: none"> • Piešdamas brėžia brūkšni, linijas, apskritimą, keverzones; • Bando įvardinti, pavadinti tai, ką nupiešė.
Ugdymo (si) aplinka ir priemonės	Knygos vaikams (knygelės, žurnalai, vaikiškos enciklopedijos, dailės albumai ir kt.); raidynai; žodžių kortelės, juostelės; stalo žaidimai su raidėmis, užrašais skirti kalbai ugdyti; kubeliai, automobiliai ir kt. su užrašais; pasakų, muzikos įrašai (kompaktiniai diskai, garso kasetės) ir kt.; žaislinės knygelės vaikams (su iškirptais langeliais, perspektyviniu vaizdu, turinčios vaizdo ir garso efektų); pasakų veikėjų siluetai, figūrėlės; skirtukai, žymekliai knygoms; simboliniai lipdukai; receptų knygos, telefonų knygos vaikų žaidimams; spausdinimo mašinėlė, kompiuteris, kompiuterinės programos (pvz., programos, padedančios vaikui suvokti, kas yra šviesa, programos, skatinančios vaikus kurti muziką, modeliuoti daiktus,bandyti rašyti ir kt.).

PAŽINIMO KOMPETENCIJA

Sietina su šiomis ugdymo (si) sritimis: aplinkos pažinimas, skaičiavimas ir matavimas, iniciatyvumas ir atkaklumas, tyrinėjimas.

Esminės nuostatos:

- didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais,
- domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando samprotauti,
- nori pažinti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja,
- nusiteikęs pasaulio pažinimui naudoti skaičius ir skaičiavimus,
- nusiteikęs tyrinėti aplinkos daiktus, jų ryšius ir santykius,
- domisi tuo, kas nauja, palankiai nusiteikęs naujoms veikloms, nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams sunkumams įveikti.

Pedagogų ir kitų ugdytojų veiklos kryptys, ugdymo gairės:

- Skatinti domėjimąsi ir aplinkos tyrinėjimą,
- Ugdyti pažinimo gebėjimus, skatinti vaiko smalsumą,tyrinėti natūralias medžiagas, augalų, gyvūnų, oro ir kt. pasikeitimus.
- Skatinti domėjimąsi artimiausia aplinka,
- Supažindinti su elgesio taisyklėmis,

<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti klausytis gamtos garsų, užuosti kvapus, mėgautis spalvomis ir kt., • Stebėti ir tyrinėti gamtos reiškinius, • Mokyti tausoti gamtą, aplinką, • Stebėti ir tyrinėti aplinką, • Skatinti vaikus atlikti įvairias užduotis, • Išnaudoti ugdymui visas kasdienes situacijas. 	
Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai	Vaiko veiksenos
Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų, gyvūnų, daiktų, domisi jais	<ul style="list-style-type: none"> • Stebi augalus, medžius, krūmus, vandenį; • Vartydamas knygeles; • Žaisdamas su gyvūnais(žaisliukais); • Varto knygas ir parodo žinomus paukščius, gyvūnus; • Stebi darželio teritorijoje atskrendančius paukščius; • Tyrinėja savo drabužius ir pavadina, pats atsirenka savo daiktus.
Skiria atskirus gamtos reiškinius	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia su vėjo malūnėliais; • Žiūri metų laikų paveikslėlius; • Gaudo lietaus lašius, snaiges; • Tiesia ranką į saulę, pasako, kad šilta; • Lipdo senį besmegenį, važinėja rogutėmis; • Tyrinėja smėlio savybes: sausas, birus, šlapias; • Plukdo laivelius, šakeles, meta akmenukus į vandenį, vartoja sąvokas: skęsta, tirpsta.
Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje	<ul style="list-style-type: none"> • Orientuojasi grupės erdvėje, žino kur išdėlioti įvairūs daiktai, žaislai, pats juos suranda, pasiima, padeda; • Žino ir parodo kur yra rūbinė, prausykla, miegamasis, salė, sporto salė, laukas; • Žino ir parodo lauke savo žaidimų aikštelę; žino kur mašinos važiuoja;
	<ul style="list-style-type: none"> • Namuose turi savo kambarį, pasakoja, kas jame yra (žaislai, mašina, lėlė, kompiuteris ir kt); • Namuose žino ir parodo kur kambarys, virtuvė, vonia, tuoletas, kur miega mama, tėtė, sesė, brolis.
Žino savo ir savo šeimos narių vardus	<ul style="list-style-type: none"> • Žiūri nuotraukas iš šeimos gyvenimo, komentuoja, kas tai, ką veikė tuo metu, kokia nuotaika; • Parodo ir įvardija savo šeimos narius; • Žaidžia vaidybinius žaidimus.
Dalyvauja prižiūrint augalus ir gyvūnus	<ul style="list-style-type: none"> • Apžiūri darželio teritorijoje augančius medžius, apkabina kamieną; • Renka lapus ir žaidžia su jais, įvardija spalvas; • Apžiūri darželio gėlyną, bando įvardyti gėlių spalvas; • Žaidžia žaidimą: vaizduoja medžius, gėles; • Žino, kad gėles reikia prižiūrėti, laistyti; • Žino, kad be reikalo gėlių nereikia skinti; • Žaidžia su medžių lapais; • Varto knygas ir parodo žinomus paukščius, gyvūnus; • Stebi darželio teritorijoje atskrendančius paukščius; • Mėgdžioja jų čiulbėjimą, imituoja judesius; • Varto knygeles, įvardija naminius paukščius, jų jauniklius.
Skiria sąvokas "mažai" ir "daug"; pradeda suprasti, ką reiškia padalinti kelis daiktus <i>po vieną, po lygiai</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Dalinasi savo vaisėmis su draugais po lygiai; • Bando dalintis žaislais; daiktais; • Geba pasakyti, parodyti daug obuolių, kamuoliukų, lapų, kaladėlių.

Geba išrikiuoti daiktus į eilę	<ul style="list-style-type: none"> • Mauna žiedus ant stovelio; • Stato bokštą, dėdamas vieną kaladėlę ant kitos; • Rikiuoja kaladėles pagal dydį, spalvą, formą; • Medinius daiktus rikiuoja vienoje eilėje, plastikinius (kamuoliukai, puodeliai ir kt.) kitoje eilėje.
Tapatina daiktus pagal formą, dydį	<ul style="list-style-type: none"> • Atrenka ir skiria pagal vieną požymį skirtingus daiktus; • Atsistoja ant tokios pat spalvos skritulio, kurį pavadina; • Atranda didelius- mažus daiktus; • Atrenka trumpus - ilgus daiktus; • Įvardija geometrinę figūrą; • Žiūrėdamas paveikslėlį įvardina matomus veiksmus; • Žaidžiant atlieka veiksmus: lygina, bėga, kepa, stebi ir pasako kokius veiksmus atlieka auklėtoja.
Pradedą įsidėmėti pagrindines spalvas: raudoną, mėlyną, žalią, geltoną	<ul style="list-style-type: none"> • Derina spalvas ir pavadina; • Atrenka ir skiria pagal vieną požymį skirtingus daiktus; • Atsistoja ant tokios pat spalvos skritulio, kurį pavadina; • Žaidžia su daiktais ir susipažįsta su jų savybėmis; • Žiūrinėja paveikslus, parodo daiktus, pavadina jų spalvas.
Supranta ir pradeda vartoti daiktų palyginimui skirtus žodžius: <i>didelis-mažas; ilgas-trumpas; sunkus-lengvas</i> ir kt.	<ul style="list-style-type: none"> • Derina spalvas ir pavadina; • Atrenka ir skiria pagal vieną požymį skirtingus daiktus; • Atsistoja ant tokios pat spalvos skritulio, kurį pavadina; • Atranda didelius- mažus daiktus; • Atrenka trumpus - ilgus daiktus.
Domisi kaip kas nors veikia, vyksta, atidžiai stebi, bando	<ul style="list-style-type: none"> • Mauna žiedus ant stovelio, stato bokštą, dėdamas vieną kaladėlę ant kitos; • Bando nubrėžti brūkšnį, mėgdžioja judesius; • Stebi veikiančius kitus vaikus, auklėtoją, bando atlikti tuos pačius veiksmus.
Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes	<ul style="list-style-type: none"> • Stebėdamas kitus vaikus bando atlikti tuos pačius veiksmus: lipti, šliaužti, mesti, stumti, pastatyti, vaidinti, šokti, bėgti, piešti, dėlioti ir kita; • Pasako ką pavyko atlikti, įvertina (pasidžiaugia, plotja, sušunka, nepavykus numeta, pradeda verkti, nusišuka, nueina).
Nepavykus įveikti kliūtis, prašo pagalbos arba meta veiklą	<ul style="list-style-type: none"> • Atlikdamas sudėtingus veiksmus, stebi kas mato jo atliekamus veiksmus; • Nepavykus atlikti susikremta, supyksta, nusišuka; • Nedrąsiai paprašo suaugusio pagalbos, nuneša daiktą ir rodo ko jis nori; • Metęs nepavykusią veiklą, po kiek laiko sugrįžta prie jos ir vėl bando įveikti; • Gali stebėti kaip pavyksta draugui tai atlikti, mėgdžiodamas veiksmus atlieka pats.
Ugdymo (si) aplinka ir priemonės	<p>Vandenį geriantis popierius, vaškas, parafinas; žvakės; rašomoji lenta; lentynėlės, spintutės, dėžės, krepšiai žaislams, medžiagoms ir priemonėms; informaciniai leidiniai (knygos, plakatai, enciklopedijos, stalo žaidimai ir kt.); gyvūnų, augalų, gamtovaizdžių ir gamtos paminklų nuotraukos; skaičių, formų, dydžių, spalvų kortelės; priešingybių, priežasties-pasekmės, nuoseklumo, dalies ir visumos paveikslėliai, kortelės; smėlis, akmenukai, vanduo, gamtinė medžiaga; didinamieji stiklai, indai ir priemonės eksperimentavimui (mėgintuvėliai, piltuvėliai, vamzdžiai, matuokliai, pipetės, kempinės, vandenį sugeriančios medžiagos, indai bei priemonės žaidimui su smėliu ir vandeniu, muilo burbulai, žaislinės plunksnos ir kt.); laikrodis, kompasas, termometrai (vandens, oro, kūno šilumos), stetoskopas, įvairios ilgio matavimo priemonės, svirtinės svarstyklės; skaičiavimo pagaliukai, skaičiuotuvai, specialios didaktinės skaičiavimo priemonės; erdvinės ir plokštuminės geometrinės figūros; pinigų pavyzdžiai; žaislai tapatinimui, grupavimui, rūšiavimui, serijų dėliojimui; išardomieji ir sudedamieji žaislai, daiktų modeliai; aitvarai (popieriniai, plastmasiniai, medžiaginiai ir kt.) ir pan.;</p>

	flanelinė lenta, kilnojamoji magnetinė lenta (su muzikiniiais priedais); puodeliai, laistytuvai gėlėms, gėlių žemė; žmonių buitės, profesijų atributai: įrankiai, rakandai (sodo įrankiai, namų tvarkymo priemonės, meistravimo įrankiai ir priemonės); tikra buitinė technika: radijo aparatai, fotoaparatai, telefonai, žibintuvėliai; techniniai žaislai (žybsintys, pypsintys; prisukami, inerciniai, elektriniai, t.y. su elementais); vėjo, vandens malūnai, parašiutai; galvosūkiiai, labirintai; gamtos garsų įrašai, filmuota medžiaga; magnetai ir pan.
--	---

MENINĖ KOMPETENCIJA

Sietina su šiomis ugdymo (si) sritimis:meninė raiška, estetinis suvokimas, kūrybiškumas.

Esminės nuostatos:

- domisi, gėrisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla,
- jaučia meninės raiškos džiaugsmą,
- rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje,
- jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.

Pedagogų ir kitų ugdytojų veiklos kryptys, ugdymo gairės:

- Sudaryti sąlygas aplinkoje, parinkti priemones, žaislus, kurie skatintų vaikus kurti veikti, lavintų vaizduotę,
- Siekti, kad taikant įvairias meno priemones vaikas reikštų savo emocijas, jausmus,
- Plėsti sensorinį patyrimą,
- Kurti elgesio taisykles dailės raiškoje,
- Skatinti save išreikšti integruotoje veikloje,
- Skatinti meninius potyrius, išpūdžius reflektuoti žodžiais, kūno kalba.
- Skatinti vaikų saviugdą.

Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai	Vaiko veiksenos
Atpažįsta kai kuriuos girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinių objektus	<ul style="list-style-type: none"> • Geba išreikšti įvairią nuotaiką balsu, judesiu; • Džiaugiasi, ploja, trepsi; • Rodo pirštuku, reiškia emocijas; • Atpažįsta mėgiamų knygelių iliustracijas, piešinėlius, mimika, gestais, garsais reiškia emocijas.
Emocigai reaguoja girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambį	<ul style="list-style-type: none"> • Stuksena kaladėlėmis, šaukštais, mediniu plaktuku, stuksena žaislu; • Skambant muzikai ploja rankytėmis, trepsi kojytėmis; • Skambant įvairaus ritmo muzikai improvizuoja, sukasi ratu, imituoja miegą, tylą, stoja, tūpia ir kt., išreiškdami savo emocijas.
Emocigai reaguoja žiūrinėdamas savo ir kitų piešinėlius, knygelių iliustracijas, žaislus	<ul style="list-style-type: none"> • Išreiškia džiaugsmą emocijomis; • Šypsosi, ploja, sušunka; • Liūdi, verkia, pyksta; • Išreiškai save vaizdų kalba: piešiniais, erdvinėmis formomis.
Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis	<ul style="list-style-type: none"> • Prašo pakartoti patikusią dainelę, pasakėlę, šokį; • Noriai dalyvauja muzikos užsiėmimuose; • Rodo ir piešia po kelis kartus patikusį piešinėlį.
Domisi dainomis,	<ul style="list-style-type: none"> • Išreiškia džiaugsmą emocijomis;

instrumentiniais kūriniiais, emociškai juos suvokia (ploja, trepsi ir kt.)	<ul style="list-style-type: none"> • Šypsosi, ploja, sušunka; • Žaidžia su muzikos instrumentais; • Barškina barškalais; • Dainuoja kartu su auklėtoja.
Dainuoja dviejų-keturių garsų daineles	<ul style="list-style-type: none"> • Dainuoja „Mano batai buvo du.“; „Kiškis piškis...“, „Du gaideliai...“, „Aaaa, pupa.“; • Geba atlikti nesudėtingus kūrinius ritminiais, toniniais instrumentais; • Suvokia dirigento mostus, pagal juos barškina, groja.
Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, eina ratelių, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais	<ul style="list-style-type: none"> • Klausosi polkutės, lopšinės, maršo valsio muzikos; • Klausydamas muzikos šoka, imituoja gyvūnų, paukščių, gamtos reiškinių garsus judesiu; • Judesiais perteikia muzikos nuotaiką; • Prisimena kaip atrodo personažai: kiškis-striksi, meška-šleivoja, sėlina-lapė, pelytė-bėga mažais žingsneliais.
Domisi muzikos instrumentais	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia su muzikos instrumentais; • Barškina barškalais; • Imituoja muzikos instrumentus žiogelis-groja smuikeliu, kiškis-būgneliu, vėjas-dūdele.
Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius	<ul style="list-style-type: none"> • Reiškia emocijas bandydamas niūniuoti; • Mėgdžioja herojų tariamus garsus; • Klausosi upelio čiurlenimo, vandens teškėjimo, vėjo ūžesį ir kt.; • Groja pasirinktais instrumentais, • Dainuoja tęsdami pavienius garsus; • Imituoja lėlytės migdymą dainuodami pavienius garsus.
Šoka spontaniškai kurdamas dviejų-trijų natūralių judesių seką	<ul style="list-style-type: none"> • Klausydamas muzikos šoka, imituoja gyvūnų, paukščių, gamtos reiškinių garsus judesiu; • Domisi kūriniiais, muzikine veikla; • Atpažįsta muziko kalbą: tempą(greitas-lėtas), nuotaiką(linksma-liūdna).
Žaisdamas su žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius	<ul style="list-style-type: none"> • Stuksena kaladėlėmis, šaukštais, mediniu plaktuku, stuksena žaislu; • Skambant muzikai ploja rankytėmis, trepsi kojytėmis.
Kalbėdamas intonuoja, mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia, imituoja šeimos narius; • Numato personažus, apsivelka atitinkamais rūbais, kalbasi, bendrauja, imituoja, mėgdžioja judesius.
Spontaniškai reiškia emocijas, išpūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis	<ul style="list-style-type: none"> • Ritmiškai prisiliečia prie popieriaus lapo; • Tapo liedami spalvas ant šlapio popieriaus lapo, mokosi išgauti naujų spalvų; • Plėšo skirtingo šiurkštumo, storumo popierių ir klijuoja ant popieriaus lapo; • Supykęs brėžia liniją, piešia rutulį ar pan.; • Atgnybia plastiliną, suka tarp delnų; • Lipdo įvairias formas; • Daro įspaudus ant lipdinio.
Brėžia įvairias linijas, formas	<ul style="list-style-type: none"> • Piešia tiesias, vingiuotas linijas; • Mokosi laikyti teptuką, naudoti dažus; • Vartoja įvairių spalvų; • Pamirko teptuką ir tapo įvairius piešinius, nubraukia teptuką į indelio kraštą.
Bando ką nors pavaizduoti	<ul style="list-style-type: none"> • Vaidina, mėgdžioja ką prisimena, kaip darė mama, tėtė, sesė, brolis auklėtoja, kiti vaikai; • Vartydamas knygeles bando vaidinti žvėrelius, paukštelius; • Vaizduoja gamtos reiškinius.
Kurdamas labiau mėgaujasi procesu, o	<ul style="list-style-type: none"> • Stato iš kaladėlių namelius, palieka, susidomi kita veikla; • Žaidžia su draugu;

ne rezultatu	<ul style="list-style-type: none"> • Jei rezultatas nedomina, nebaigęs žaidimo nueina pas kitą draugą, auklėtoją.
Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje	<ul style="list-style-type: none"> • Suranda žaisliuką kitoje, ne jo vietoje ir vėl juo susidomi; • Su senu žaisliuku žaidžia kitaip; • Mokosi naudotis žirkleėmis, kerpa siauras juosteles; • Štampuoja kamšteliais, trintukais, ritėmis nuo siūlų, bulvėmis, morkomis.
Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma	<ul style="list-style-type: none"> • Vartydamas knygeles bando vaidinti žvėrelius, paukštelius; • Rodo kūno judesiais, veido mimika.
Ugdymo (si) aplinka ir priemonės	<p>Priemonės tapymui, piešimui, lipdymui, kūrybiniam darbams (įvairūs dažai: gvašas, akvarelė, kreidelės, pastelė; klijai; balta ir spalvota kreida; pilki ir spalvoti pieštukai; įvairaus dydžio, pločio, storio teptukai; žirklys, kanceliariniai peiliukai, pagaliukai ir kt.); priemonės darbo vietai uždengti; apranga darbui su dažais; širmelė ir kita įranga teatrui; pirštukų lėlės, lėlės marionetės, lėlės ant lazdelių ir kt.; apranga ir vaidybos atributika vaikams (skraistės, skrybėlės, bižuterija, karūnos ir kt.); muzikos instrumentai (molinukai, akmenukai, lazdelės, metalofonai, smuikas, išilginė fleita, kanklės, akordeonas, ritminiai mušamieji instrumentai (perkusija) ar savos gamybos instrumentai); muzikos centras arba garso grotuvas, būtiniausi įrašai (populiari, klasikinė, liaudies, vaikų ir kt. muzika); muzikos ženklų rinkiniai muzikos raštui (penklinių, natų, pauzių ženklai) ir kt.; priemonės tapymui, grafiniams, taikomosios dailės darbams (kempinės, voleliai; tušas, plunksna; adatos, vašelis, siūlai); štampanimo, antspaudavimo priemonės, formelės; molbertai; muzikinės dėžutės, muzikiniai žaislai ir pan.</p>

3(4) -5(6) metai

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA

Sietina su šiomis ugdymo(si) sritimis: savireguliacija, emocijų suvokimas ir raiška, savireguliacija ir savikontrolė, savivoka ir savigarba, santykiai su suaugusiais, santykiai su bendraamžiais, iniciatyvumas ir atkaklumas, problemų sprendimas.

Esminės nuostatos:

- vertina save teigimai,
- domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais,
- sutelkia dėmesį,
- geba valdyti emocijų raišką ir elgesį,
- nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais ir bendraamžiais,
- didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.

Pedagogų ir kitų ugdytojų veiklos kryptys, ugdymo gairės:

- Kurti emocinį klimatą, kuris skatintų veikti, kurti, suvokti save, skatintų pasitikėjimą savimi,
- Sukurti ugdymuisi) atvirą aplinką, modeliuoti sąlygas, padedančias vaikui patirti sėkmės, pasitikėjimosavimi jausmą,
- Ugdymo(si)procese remtis vaiko socialine patirtimi, padėti priimti nesėkmę kaip postūmį naujų sprendimų ieškojimams,
- Skatinti pastebėti, užjausti, paguosti liūdną, nuskriaustą,
- Mokinti pasidžiaugti kitų vaikų sėkmę, pasiekimais ir kt.,
- Kurti kartu su vaikais grupės taisykles ir kt.,
- Skatinti ir palaikyti visas vaiko pastangas imtis naujos veiklos, drąsinti, patyrus nesėkmę, padėti suvokti, kad klaidos taisomos ir t.t,

	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti vaikus mąstyti, kalbėtis, diskutuoti, kalbėti apie savo emocijas, jausmus ir t.t. • Mokinti gerbti kitų privatumą, mokinti pajausiti savo ir kitų asmeninės erdvės ribas, • Skatinti dalintis patirtais įspūdžiais, reikšti savo nuomonę, požiūrį, • Mokinti susitvardyti apriboti savo įgeidžius, ugdyti valią.
Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai	Vaiko veiksenos
Supranta savo asmens tapatumą	<ul style="list-style-type: none"> • Stebi, tyrinėja savo kūną, pavadina jo dalis; • Pasako savo vardą, pavardę, kiek metų, jis - berniukas, ar mergaitė; • Skiria savo asmeninius daiktus; • Pasako kuo domisi, ką mėgsta, kokius žaislus turi; • Žiūrėdamas į šeimos nuotrauką, pasako į kokį šeimos narį yra panašus; • Apie save kalba pirmu asmeniu.
Skiria lytį	<ul style="list-style-type: none"> • Pasako kuo skirtingi žmonės: jie vyrai ir moterys, vaikai; • Žaidžia žaidimus, kuriuose būna mama, tėtis, vaikai; • Klasifikuoja mergaičių ir berniukų aprangą, pomėgius, darbus
Priskiria sve šeimai, bendruomenei	<ul style="list-style-type: none"> • Pasakoja apie savo šeimą, jos sudėtį, pasiskirstymą pareigomis; • Vaidina, žaidžia, piešia šeimą; • Sudaro šeimos medį; • Pasakoja, kodėl šeima svarbi, ypatinga, mylima; • Pasakoja apie šeimos šventes, dovanas; • Žino, kad kai kurie vaikai neturi šeimos, juos užjaučia; • Pasakoja apie savo grupės vaikus, auklėtojas; • Imituoja suaugusiųjų veiklą, kuria žaidybines situacijas; • Susipažįsta su darželio darbuotojais, pasako jų vardus, pareigas; • Kaupia ir sistemina informaciją apie įvairias profesijas, bendruomenę, savo miestą.
Pasitiki savimi ir savo gebėjimais	<ul style="list-style-type: none"> • Pasako kas jam geriausiai sekasi; • Pasakoja ką moka padaryti, kaip padeda tėvams; • Drąsiai imasi naujos, nepažįstamos veiklos, rodo iniciatyvą; • Žaidžia nebijodamas rizikuoti, keisti, daryti savaip; • Apie save kalba pozityviai.
Atpažįsta ir įvardina savo ir kitų jausmus ar emocijas bei jų priežastis	<ul style="list-style-type: none"> • Pasako, kokia jo nuotaika; • Simboliniu ženklu pažymi savo nuotaiką; • Mimika išreiškia nuotaiką; • Keičia intonaciją pagal nuotaiką.
Įprastose situacijose jausmus ir emocijas reiškia	<ul style="list-style-type: none"> • Įvardina savo jausmus; • Pyktį, susierzinimą, pavydą reiškia priimtinais būdais; • Žino, kad negalima mušti ar kitaip skriausti kito vaiko; • Laikosi taisyklių, kurias sukūrė patys vaikai; • Klausosi istorijų ir kintančias veikėjų nuotaikas žymi paveikslėliais.
Bando atsilipti į kitų jausmus ar emocijas, keisti savo elgesį	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas, bendraudamas įvardina kito vaiko nuotaiką; • Džiaugiasi kartu su kitu vaiku; • Pasiūlo savo pagalbą; • Atlieka veidmenis kreipiant dėmesį į mimikų, gestų kalbą; • Paguodžia, užjaučia kitą vaiką.
Bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus	<ul style="list-style-type: none"> • Bent retsykiai paklūsta, nusileidžia kito vaiko valiai; • Atsiprašo, paprašo; • Derina savo veiksmus su kitais vaikais; • Draugiškai dalinasi žaislais, saldumynais; • Konfliktinėse situacijose naudoja „Stop“ ženklą arba judesį; • Pasako, koks elgesys yra nepriimtinas, netoleruotinas.

Pasitiki pedagogais, drąsiai reiškia savo nuomonę, tariasi, derasi	<ul style="list-style-type: none"> • Kreipiasi į pedagogą vardu; • Klausia pedagogo nuomonės, atsižvelgia į ją; • Rodo simpatiją, prierašumą pedagogui; • Kalbasi su pedagogu apie savo jausmus, patiki jam savo paslaptis; • Derasi su pedagogu dėl pasiūlytos veiklos, siūlo savo idėjas.
Žino kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais	<ul style="list-style-type: none"> • Pasako, kokie pavojai gali kilti bendraujant su nepažįstamais žmonėmis; • Vaidina situacijas, kuriose reikia rasti išeitį; • Aptaria plakata, kuriame paaiškinta, kas gali padėti ištikus bėdai; • Klausosi pasakų, eilėraščių, žiūri animacinius filmus apie įvairius pavojus; • Žaidžia prevencinius stalo, kortelių žaidimus.
Turi bent vieną draugą, supranta, kas yra gerai, kas blogai	<ul style="list-style-type: none"> • Pasako savo darželio, kiemo draugų vardus; • Apibūdina savo draugų išvaizdą; • Pasako, kaip reikia elgtis, kad turėtum draugų; • Pasako kaip galima susidraugauti; • Pasako kaip galima susitaikyti susipykus; • Atsiprašo; • Žaidžia vardų žaidimus.
Palankiai bendrauja su visais, supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes draugystei	<ul style="list-style-type: none"> • Apibūdina kito vaiko asmenines savybes; • Apibūdina netinkamai pasielgusio vaiko ketinimus; • Pasako netinkamo elgesio pasekmes; • Klausosi pasakų, žiūri animacinius filmus apie draugystę; • Priima, žaidžia su kitais atrodančiais, besielgiančiais, specialiųjų poreikių vaikais; • Dalyvaudamas išvykose, šventėse bendrauja su kitų vaikų šeimos nariais, nepažįstamais vaikais; • Pakviečia žaisti; • Sako komplimentus; • Saugo paslaptis.
Pietoj a paties pasirinktą veiklą po pietų miego, kitą dieną, kelias dienas	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia sužetinius vaidmeninius žaidimus, kurie tęsiasi kelias dienas; • Konstruoja, piešia tą patį objektą, papildo naujomis detalėmis, perstato, keičia išvaizdą; • Iš kartoninių plytų pasistato pilį, kurioje žaidžia kelias dienas, savaitę.
Ilgesniam laikui išitraukia } suaugusiojo pasiūlytą veiklą, siūlo kitiems išitraukti į jo pasiūlytą veiklą	<ul style="list-style-type: none"> • Mėgina, tyrinėja, kūrybiškai įgyvendina pedagogo pasiūlytas idėjas; • Stebi suaugusius, jų veiksmus, klausydamas paaiškinimo, išbando naujus veikimo bei elgesio būdus, juos perima, kūrybiškai pritaiko; • Siūlo savo idėjas, inicijuoja veiklą.
Savarankiškai bando įveikti kliūtis, nepasisėkus kreipiasi į bendraamžius ir tik po to į suaugusįjį	<ul style="list-style-type: none"> • Pats randa išeitį iš įvairių žaidybinių situacijų; • Dažnai išsprendžia konfliktą, susitaria be suaugusiojo pagalbos; • Bando naujus veiklos būdus; • Pasiūlo ir priima bendraamžių pagalbą; • Paprašo pagalbos.
Ugdymo (si) aplinka ir priemonės	Popierinės kortelės vardui; Lietuvos žemėlapis; Lietuvos Respublikos vėliava (maža); Lietuvos Respublikos herbas; gimtojo miesto herbas; gaublys; saugaus elgesio kortelės, knygelės, paveikslėliai, dėlionės, stalo žaidimai, nuotaikų kortelės; sužetiniai žaislai; stalo žaidimai; atsipalaidavimo žaislai; priemonės šviesos ir šešėlių žaislui; veidrodžiai; muzikos įrašai; socialinio turinio knygelės, žurnalai; poelgio-pasekmės kortelės, paveikslėliai, dėlionės; žaislai, skirti žaidimui poromis (šachmatai, šaškės, domino); konstruktoriai; mozaikos; širmos, užtiesalai, dėžės, krepšeliai, pagalvėlės, kilimėliai; vaikiška bižuterija, rūbai; švenčių atributika; animaciniai filmai.
SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA	

Sietina su šiomis ugdymo (si) sritimis: fizinis aktyvumas, kasdieninio gyvenimo įgūdžiai, savireguliacija ir savikontrolė.

Esminės nuostatos:

- Noriai, džiaugsmingai juda,
- Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius,
- Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.

Pedagogų ir kitų ugdytojų veiklos kryptys, ugdymo gairės:

- Kurti vaikų sveikatai palankią fizinę ir psichosocialinę aplinką,
- Bendradarbiauti su kitomis įstaigomis ir organizacijomis sveikatos saugojimo klausimais,
- Ugdyti vaikų gebėjimą savarankiškai laikytis asmens higienos, aktyvios veiklos, poilsio ir maitinimosi režimo. Pasakyti suaugusiems, kai pavargsta,
- Ugdyti sveikos gyvensenos ir saugos puoselėjimo įgūdžius, skatinti įsiklausyti į savo pojūčius,
- Palaikyti ir įgyvendinti vaikų iniciatyvas, susitarimus,
- Mokinti saugoti aplinką, rūšiuoti šiukšles, ugdyti atsakomybę,
- Skatinti įsiklausyti į savo kūno pojūčius,
- Palaikyti ir skatinti vaikų iniciatyvas, susitarimus, įsipareigojimus, sumanymus,
- Skatinti judėti, sportuoti bei įsivertinti savo galias,
- Vykdyti sklaidą vaikų sveikatos saugojimo ir stiprinimo klausimais,
- Rengti rekomendacijas, organizuoti veiklas sveikos gyvensenos klausimais.

Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai

Vaiko veiksenos

Eina ratu, poroje, prasilenkiant, gyvatėle, atbulomis, šonu

- Vaikšto tiesiai nedidelėmės grupelėmis, visa grupe;
- Vaikšto vorele salės pakraščiais pagal daiktinius orientyrus, keičiant vedėjus;
- Vaikšto poromis, susikabinus rankomis, keičiant kryptį;
- Vaikšto tarp dvejų nubrėžtų linijų (25-30 cm) jų neužminant;
- Vaikšto dideliu ratu, susikabinus rankomis;
- Vaikšto tarp išdėstytų daiktų;
- Vaikšto ant žemės padėta lenta (15-20 cm.);
- Vaikšto nuožulnia lenta;
- Vaikšto vorele pirštų galais, kulnėmis, aukštai keliant kelius;
- Vaikšto peržengiant per daiktus, gulinčius ant žemės (lazdas, kaladėles, kėglis);
- Vaikšto suoleliu, stora virve, lazda, plokščiu lanku padėtu ant grindų, tiesiai ir šonu (pristatomu žingsniu);
- Vaikšto dviese, trise, vorele įvairiai susikabinus rankomis, keičiant tempą, darant posūkius;
- Išsisklaidžius po signalo ieško savo vietos voroje; sustoja įvairiais rikiuotės būdais (Poromis, ratu, keliais ratais, voromis, eile);
- Vaikšto horizontaliu, nuožulniu buomu, atlikdami įvairius judesius rankomis ir kojomis;
- Vaikšto su gimnastikos lazda už nugaros sulenktomis per alkūnes rankomis;
- Vaikšto suoleliu pernešant įvairius daiktus; ties viduriu parsilenkiant su draugu;
- Vaikšto keturpėsčias pralysdamas pro virvutę, pro lanką, lenta;
- Laipioja aukštyne ir žemyn pristatomuoju žingsniu.

Bėga pristatomu ir pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kelius

- Bėga tiesiai nedidelėmės grupelėmis, visa grupe;
- Bėga vorele salės pakraščiais pagal daiktinius orientyrus, keičiant vedėjus; keičiant kryptį;
- Bėga tarp dvejų nubrėžtų linijų (25-30 cm) jų neužminant;
- Bėga tarp išdėstytų daiktų;
- Bėga vorele įvairiai keičiant tempą, darant posūkius;
- Išsisklaidžius po signalo ieško savo vietos voroje; sustoja įvairiais rikiuotės būdais.

	<p>būdais (poromis, ratu, keliais ratais, voromis, eile);</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bėga išsiskleidžiant, gaudant ir išsisukinėjantį pabėga nuo gaudančiojo, paveja bėgantįjį; • Bėga plačiu žingsniu, peržengiant kliūtis; • Pagal signalą kaitalioja ėjimą su bėgimu.
Bėga suoleliu, įkalnėn, nuokalnėn	<ul style="list-style-type: none"> • Bėga ant žemės padėta lenta (15-20 cm.); • Bėga nuožulnia lenta, suoleliu; • Bėga horizontaliu, nuožulniu buomu, atliekant įvairius judesius rankomis ir kojomis (rankos į šalis, už galvos, už nugaros, moja kojas pirmyn, atgal, ant pirštų ir pan.).
Šokinėja ant vienos kojos judant pirmyn, šoka į tolį, į aukštį	<ul style="list-style-type: none"> • Šokinėja siekdami daikto; • Nušoka nuo paaukštėjimo; • Šokinėja per nedidelę kliūtį (virvutę, plokščią lentą).
	<ul style="list-style-type: none"> • Šokinėja abiem kojom judėdami į priekį; • Šokinėja per dvi linijas; • Nušoka nuo paaukštėjimo į lanką; šokinėja viena koja iš lanko į lanką; • Šokinėja vietoje abiem kojom, ant vienos kojos, nuo kojos ant kojos po signalo pasisukdami nurodyta kryptimi, pritūpdami; • Šokinėja iš vietos arba įsibėgėjęs į aukštį, peršokdami kliūtį; • Šokinėja pirmyn suspaudę tarp kojų koki daiktą; • Šokinėja per nejudančią virvutę einant ir bėgant; • Šokinėja per sukamą ilgą šokdynę; • Šokinėja į tolį iš vietos, įsibėgėjęs.
Rankos ir pirštų judesius atlieka vikriau, greičiau, tiksliau, kruopščiau	<ul style="list-style-type: none"> • Sulaiko paridentą kamuolį ir ridena jį atgal; • Laisvai meta kamuolį į priekį ir bėga jo pagauti; • Meta kamuolį į viršų ir jį sugauna; • Meta kamuolį į žemę ir jį sugauna; • Vaikšto ridendamas kamuolį suoleliu; • Meta kamuolį kitam ir sugauna metamą atgal; • Iš už galvos abiem rankom, per petį kaire, dešine ranka meta kamuolį į tolį; • Meta smėlio maišelius į horizontalų taikinį dešine ir kaire ranka; • Meta į tolį mažus kamuoliukus, kankorėžius, smėlio maišelius ir pan.; • Meta sniego gniūžtes, kamuolį į judantį taikinį; • Užsisėga, atsiseiga drabužius; varsto, kopijuoja, konstruoja, žaidžia su dėlionėmis.
Tiksliau valdo pieštuką, žirkles	<ul style="list-style-type: none"> • Kerpa žirkklėmis; • Piešia, kopijuoja, apvedžioja linijas; • Brėžia tiesias, pasvirusias linijas, kopijuoja spausdintines raides, ornamentus.
Žaidžia komandoje, derina veiksmus	<ul style="list-style-type: none"> • Savarankiškai žaidžia ir organizuoja įvairius sportinius žaidimus; • Dalyvauja estafetėse; • Geranoriškai, garbingai ir nuotaikingai rungtyniauja ir lenktyniauja; • Tariaisi dėl bendros veiklos ir žaidimų, pasidalijimo žaislais bei sporto priemonėmis; • Veikia drauge, suteikia pagalbą kitam ar jos paprašo, džiugiasi bendrais pasiekimais fizinėje veikloje; • Žaidžia komandinius žaidimus su taisyklėmis: kvadrata, krepšinį, futbolą, badmintoną ir kt.
Su kamuoliu atlieka sporto žaidimų elementus	<ul style="list-style-type: none"> • Ridena kamuolį į vartus, taiko į daiktus (kėglius, kamuolius ir pan.); • Meta kamuolį į žemę ir atmuša keletą kartų biš eilės; • Eina ir bėga ridendamas, varydamas kamuolį vingiais tarp daiktų; • Mėto kamuolį į horizontalų ir vertikalų taikinį dešine ir kaire ranka; • Mėto kamuolį per kliūtis vienas kitam ir jį sugauna.

Valgo tvarkingai	<ul style="list-style-type: none"> • Naudojasi stalo įrankiais (šaukštu, šakute); • Naudojasi servetėle; • Valgo neskubėdamas, gerai sukramto maistą; • Mandagiai elgiasi ir bendrauja prie stalo.
Žino, kad maistas reikalingas, kad augtų, būtų sveikas	<ul style="list-style-type: none"> • Pasakoja apie pagrindinius sveikatos požymius, klausosi kūrinėlių apie sveikatą, sveiką maistą; • Varto enciklopedijas, patiekalų knygas, kuria plakatus, lankstinukus, knygeles, receptų knygas; • Domisi organizmo funkcijomis, varto knygeles apie virškinimo, kvėpavimo, kraujotakos ir kt. organizmo sistemas; • Domisi patiekalo sudedamosiomis dalimis; • Pjausto, sveria, dalina daržoves, vaisius ir kt. maisto produktus.
Įvardija vieną kitą produktą, kurį valgyti sveika, kurį - ne	<ul style="list-style-type: none"> • Kalbasi apie maisto produktus, kuriuos valgyti sveika, ir tuos, kurių reikėtų atsisakyti; • Gamina įvairius patiekalus; • Plauna vaisius, daržoves; • Varto knygeles, diskutuoja, domisi sveiku maistu, daržovių ir vaisių nauda sveikatai.
Supažindinti su sveika mityba	<ul style="list-style-type: none"> • Pratinasi valgyti daugiau daržovių, vaisių; • Pratinasi nevalgyti nežinomo maisto; • Stebi sveiko maisto piramidę ir susipažįsta su subalansuotos mitybos poveikiu sveikatai.
Savarankiškai serviuoja ir tvarko stalą	<ul style="list-style-type: none"> • Budi grupėje; • Susipažįsta su maisto gamavimo higiena ir stalo serviravimu.
Savarankiškai rengiasi, aunasi	<ul style="list-style-type: none"> • Savarankiškai rengiasi; • Užsisega sagas, užsitraukia užtrauktukus; • Užsiriša batų raištelius; • Tvarkingai susideda drabužius ir avalynę; • Rūpinasi rūbų, avalynės švara.
Suaugusiųjų padedamas renkasi drabužius ir avalynę pagal orą	<ul style="list-style-type: none"> • Rengiasi lengvai, kad drabužiai netrukdytų judėti; Diskutuoja apie drabužių paskirtį, jų naudojimą pagal metų laikus; Žaidžia žaidimus, kuriuose reikia aprenki/nurengti lėlę, meškiuką ar kitą žaislą, parinkti reikiamus drabužius; • Piešia metų laikus ir pagal orą apsirengusius žmones.
Priminus ar savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą	<ul style="list-style-type: none"> • Diskutuoja apie švaros ryšį su sveikata • Plauna rankas prieš valgi, parėjęs iš lauko, pasinaudojęs tualetu; • Prausiasi, naudojami muilu, rankšluosčiu; šukuojasi asmeninėmis šukomis; • Po valgio skalauja burną vandeniu; valosi dantis; • Naudojasi nosine čiaudant, kostint, sergant sloga; • Savarankiškai naudojami tualetu.
Priminus stengiasi vaikščioti, sėdėti taisyklingai	<ul style="list-style-type: none"> • Pratinasi teisingai stovėti, sėdėti įvairios veiklos metu: žaisdamas, piešdamas, žiūrėdamas knygeles, televizorių ir kt; • Basomis atlieka fizinius pratimus, vaikšto po žolę, smėlį, akmenis.
Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą	<ul style="list-style-type: none"> • Pats susitvarko darbo vietą po įvairios veiklos; • Susitvarko žaislu, padeda juos į tam skirtą vietą; • Pavalgęs nusineša indus į virtuvėlę.
Stengiasi laikytis susitartų taisyklių	<ul style="list-style-type: none"> • Kalba, diskutuoja apie saugų elgesį kieme, parke, gatvėje, prie vandens; • Domisi, aiškinasi, kur kreiptis pagalbos nelaimės atveju; • Įsimena pagalbos telefoną; • Kalba, komentuoja kaip elgtis su nepažįstamais žmonėmis; pajutęs pavojų kviečia suaugusius;

	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia įvairius saugaus eismo žaidimus, atlieka didaktines užduotis; atpažįsta pagrindinius kelio ženklus.
Stebint suaugusiam saugiai naudojasi pavojingais įrankiais	<ul style="list-style-type: none"> • Atsargiai naudojasi žirkliemis, peiliu, klėjais ir kt.; • Diskutuoja apie pavojingus sveikatai elektros prietaisus, rozetes, peilius, kitus aštrius daiktus; • Neliečia vaistų, būtinės chemijos.
Ugdymo (si) aplinka ir priemonės	Higienos reikmenys (muilas); kaspiniai, skarelės, skraistės šokiui; lankai, šokdynės, virvutės, kamuoliai, kėgliai, badmintonas; treniruokliai (batutas ir kt.); šiurkštūs, gruoblėti kilimėliai; sūpuoklės, sienelės, kopėčios, laipiojimo virvės, gimnastikos suoleliai, čiuziniai; priemonės estafetėms, kliūtims; audeklo atraižos, elastingas popierius, ropus žvyras, nugludinti akmenėliai; paspirtukai; rogutės ir kt.; kūno dažai; paveikslėliai, knygelės, dėlionės, loto augimo ir sveikatos temomis; vaikams pritaikyti indai ir stalo įrankiai, buitės technika, skirta maistui ruošti; priemonės varstymui, segiojimui, raišiojimui; įvairios spynos, užraktai ir raktai; kabliukai; užsklandos; kamuoliai, skirti šokuoti, suptis; supamieji žaislai; grūdinimosi priemonės (indai vandeniui ir kt.); riedantys žaislai (karučiai, automobiliai, traukiniai ir kt.) ir pan.
KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA	
Sietina su šiomis ugdymo(si) sritimis: savireguliacija ir savikontrolė, sakytinė kalba, rašytinė kalba, meninė raiška.	
Esminės nuostatos:	
<ul style="list-style-type: none"> • nusiteikęs išklausyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba; • domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu. 	
Pedagogų ir kitų ugdytojų veiklos kryptys, ugdymo gairės:	
<ul style="list-style-type: none"> • Sukurti ugdymo(si) aplinką, kuri skatintų bendrauti, skaityti, diskutuoti, pažinti ir kt., • Parenkant ugdymo(si) aplinką pripažinti kiekvieno vaiko poreikius, gebėjimus, tempą. • Sudaryti galimybę vaikams patiems kurti ugdymo(si) aplinką, pasirinkti skirtingus veikimo būdus, vaidmenius, • Organizuoti užsiėmimus, veiklas, pateikti užduotis, kurių metu vaikai būtų skatinami komunikuoti, • Sudaryti sąlygas vaikams eksperimentuoti, skatinti kūrybiškumą, • Saugoti, tvarkyti knygas, kurti knygas, • Mokinti atidžiai klausyti sekamas pasakas, deklamuojamus eilėraščius ir kt., • Skatinti vaikus savo išgyvenimus, patirtį, mintis perteikti jiems priimtinais būdais, • Drąsinti rašyti, skaityti. Girti jų pastangas, • Pratinami laikytis pokalbio taisyklių, skatinti mandagų vaikų elgesį, pastangas kalbėti taisyklingai, kalbos kultūrą, 	
Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai	Vaiko veiksenos
Klausosi įrašų, tekstų bendrine kalba ir tarme	<ul style="list-style-type: none"> • Klausosi sekamų pasakų, sakmių, padavimų, skaitomų kūrinių; • Nuolat klausosi lietuvių liaudies kūrinių, dainų, žaidimų, garsiažodžių, patarlių, priežodžių, greitakalbių intuityviai peimdami etninį lietuvių kalbos reikšmių ir prasmių paveldą; • Žaidžia įvairius kalbinius, lietuvių liaudies žaidimus bei ratelius; • Klausosi tautosakos kūrinių, pastebi juose tarmiškus žodžius, bando juos atkartoti.
Skiria žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtingą reikšmę	<ul style="list-style-type: none"> • Nujaučia žodžių sąsajas sakinyje, jų darybos, kaitymo dėsnius; • Žaidžia žodžių žaidimus; • Kuria naujus žodžius, ieško panašiai skambančių besirimuojančių žodžių.
Išgirsta pirmą, paskutinį	<ul style="list-style-type: none"> • Įvairios žaidybinės veiklos metu žaidžia garsais;

ir žodžio viduryje esančius garsus	<ul style="list-style-type: none"> Nusako pirmą ir paskutinį garsą žodžiuose; Klauso greitakalbių, gamtos garsų pamėgdžiojimo.
Seka ir suvokia knygelės, pasakojimo, pokalbio eigą	<ul style="list-style-type: none"> Klausosi pokalbių, pasakojimų, sekimo, deklamavimo, skaitymo, "gyvos" muzikos (lopšinių, žaidimų ir kt), įrašų; Klausinėja ką reiškia nežinomi žodžiai; Nusako klausomo kūrinio veiksmo vietą, laiką, eigą, apibūdina veikėjus.
Kalba natūraliai atliepdamas bendravimo situaciją, vartodamas vaizdingus žodžius	<ul style="list-style-type: none"> Užmezga kontaktą, pasiūlo ką nors daryti (žaisti, piešti, dirbti) kartu vienam ar keliems bendraamžiams; Paprašo informacijos, dalijasi su kitais turima informacija; Diskutuoja įvairiomis temomis; Pratinasi išgirsti pedagogo ar draugų siūlymus, pastabas, paskatinimus, į juos reaguoti; Kalbasi apie bendravimo, elgesio taisykles; Žaidžia stalo žaidimus, apžiūrinėja, aptaria žaislus ir kitus daiktus; Tyli, kai kalba grupės draugas ar pedagogas, paiso grupėje sukurtų kito klausymo taisyklių; Pakartoja, pasako kitaip, jei jo nesupranta; Atsako į pateiktus klausimus; Tikslingai nusako daiktus, jų ypatybes ir skaičių įvardžiais ir skaitvardžiais; vartoja būdvardžių laipsnius, būseną nusakančius veiksmazodžius ir jaustukus.
Garsiai svarsto planuojamos veiklos eigą	<ul style="list-style-type: none"> Pasakoja, ką ruošiasi daryti, koks bus rezultatas; Kalba apie tai, ką norėtų veikti, matyti, išgirsti; Fantazuoja, apibūdina, nuotaikingai reiškia mintis; Pasakoja apie savo ir kitų veiklą.
Klausinėja apie matytą, girdėtą, sugalvotą, pajautą	<ul style="list-style-type: none"> Klausinėja suaugusįjį apie daiktus, reiškinius, jų savybes; medžiagas, įvykius, būsenas; apie sudėtingus reiškinius, priežastinius ryšius; Kartu su kitais kelia elementarias hipotezes.
Pasakoja, kalba apie savo patirtį, norus, svajones, problemas	<ul style="list-style-type: none"> Kuo nors pasidžiaugia su pažįstamais, mažai pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis; Ką nors praneša, papasakoja didelei vaikų grupei; Kalba apie tyrinėjant pastebėtas daiktų savybes; aiškina, pasakoja ką pats žino; Bendraamžiams išdėsto kilusias problemas; Kalba apie savo išgyvenimus namuose, grupėje, kelionėje; Kalba ką mato, girdi, veikia; Kalbasi su bendraamžiais, pedagogais, pasakoja patirtus išpūdžius, nutikimus; Kalbasi telefonu, "rašo" laiškus.
Komentuoja meno kūrinius, atpasakoja pasakas	<ul style="list-style-type: none"> Pasakoja žiūrėdamas į paveikslėlius; Padedant pedagogui atpasakoja pasaką; Seka savo sukurtas pasakas; Sukuria paveikslams pavadinimus; Turi mėgstamų kūrinių, žurnaliukų, TV laidų, herojų.
Kuria ir pasakoja įvairius tekstus, deklamuoja	<ul style="list-style-type: none"> Mokosi eilėraščių, dainelių, klausosi lietuvių liaudies ir kitos muzikos; Seka girdėtas pasakas, kuria savo; keičia pasakos pabaigą, pradžią, įvykių seką, įveda naujus veikėjus, juos keičia ir kt.; Kuria istorijas, skaičiuotes, eilėraščius, garsų pamėgdžiojimus, greitakalbes, žaidimus, skaito knygelę, žurnalų, laikraščių iliustracijas.
Keičia balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonaciją	<ul style="list-style-type: none"> Dalyvauja teatrinėje veikloje, darželyje vykstančiose šventėse; Žaidžia teatrą, mėgdžioja pasakų herojus; Reguliuoja savo kalbos garsumą; Atkreipia dėmesį į kalbos intonacijas, jų įvairumą, kalbos tempą, pauzes

	tarp žodžių, kalbos garsumą.
Domisi knygomis, įvairiais rašytiniais tekstais	<ul style="list-style-type: none"> • Pasirenka knygą, varto, žiūrinėja knygas, periodinius leidinius; • Atsineša mėgstamą knygą ir apie ją pasakoja kitiems; • Iliustruoja knygas, rengia piešinių parodas; • Padedamas suaugusiųjų, taiso apiplyšusias knygas, jas aplenkia, steigia grupės bibliotekėlę.
Pradedą suprasti ryšį tarp knygos teksto ir asmeninės patirties	<ul style="list-style-type: none"> • Savo patirtus įspūdžius reiškia piešiniais, ženklais, judesiais; • Žaidžia, imituoja, pasakoja įvardinant matomų žmonių, daiktų, reiškinių, vietovių, augalų, gyvulių pavadinimus; • Atskiria išmonę nuo realybės.
Supranta, kad garsas siejasi su raide, o raidės sudaro žodį	<ul style="list-style-type: none"> • Mokoši taisyklingai ir aiškiai tarti gimtosios kalbos žodžius; • Žaidžia žodžiais ir kuria naujus žodžius, ieško panašiai kabančių, besirimuojančių žodžių.
Žino keliolika abėcėlės raidžių	<ul style="list-style-type: none"> • Rodo ir įvardija raides; • Rašo savo vardą, tėvų vardų pirmąsias raides; • Dėlioja paveikslėlius su užrašytomis raidėmis; • Manipuliuoja įvairios medžiagos raidėmis.
Pradedą skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis	<ul style="list-style-type: none"> • Pastebi ir įvardina vaizdų, ženklų, garsų skirtumus; • Imituoja įvairius garsus (gyvūnų, paukščių balsus, vėjo ūžesį, griautinio dundėjimą, lietaus teškėjimą ir t.t.); • Žaidžia artikuliacijos, balso lavinimo, kvėpavimo žaidimus.
Supranta rašymo tikslus	<ul style="list-style-type: none"> • Žymi daiktus kortelėmis su užrašytu vardu; • Kalba, pasakoja, deklamuoja, suprasdamas, kad visa tai užrašoma ženklais; • Kevezoja, piešia, rašo raides žodžius; • Lankosi bibliotekoje, knygyne, spaustuveje; • Kuria knygeles, grupės laikraštį, lankstinuką, dienoraštį, skelbimus, kvietimus, sveikinimo atvirukus, žemėlapius, kalendorius, grupės taisykles, dienotvarkę, valgiaraštį, receptus.
Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje esančius žodžius	<ul style="list-style-type: none"> • Dailina, spalvina korteles su užrašytais žodžiais, vardais; • Štampuoja savo vardą; • „Rašo“ knygeles; • Kuria iš paveikslėlių grupės knygeles, jas pavadina; • Kopijuoja savo vardo raides, jas atpažįsta ir parodo knygoje; • Rašo laiską draugui iš viršausį apačią, iš kairėsį dešinę.
Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją	<ul style="list-style-type: none"> • Piešia didžiąsias raides, skaitvardžius; • Piešia ornamentus, spalvina, karmo, lipdo tekstą; • Rašo molyje, smėlyje, ant stiklo, lentoje ir kitur; • Atvaizduoja ir žymi daiktus simboliais, schemomis; • Kuria gyvenamųjų namų, gatvių planus, schemas, žemėlapius.
Kompiuteriu rašo raides, žodžius	<ul style="list-style-type: none"> • Susipažįsta su kompiuteriu, naudojimosi juo galimybėmis, sudedamosiomis dalimis: klaviatūra, monitoriumi, pele; • Stebi, kaip rašo, spausdina ar renka tekstą kompiuteriu suaugusieji; • Mėgina pamėgdžioti, „rašo“ tekstą; • Kompiuteriu parašo savo vardą.
Ugdymo (si) aplinka ir priemonės	Knygos vaikams (knygelės, žurnalai, vaikiškos enciklopedijos, dailės albumai ir kt.); raidynai; žodžių kortelės, juostelės; stalo žaidimai su raidėmis, užrašais skirti kalbai ugdyti; kubeliai, automobiliai ir kt. su užrašais; pasakų, muzikos įrašai (kompaktiniai diskai, garso kasetės) ir kt.; žaislinės knygelės vaikams (su iškirptais langeliais, perspektyviniu vaizdu, turinčios vaizdo ir garso efektų); pasakų veikėjų siluetai, figūrėlės; skirtukai, žymekliai knygoms; simboliniai lipdukai; receptų knygos, telefonų knygos vaikų žaidimams; spausdinimo

	mašinėlė, kompiuteris, kompiuterinės programos (pvz., programos, padedančios vaikui suvokti, kas yra šviesa, programos, skatinančios vaikus kurti muziką, modeliuoti daiktus, bandyti rašyti ir kt.).
PAŽINIMO KOMPETENCIJA	
Sietina su šiomis ugdymo(si) sritimis: aplinkos pažinimas, skaičiavimas ir matavimas, iniciatyvumas ir atkaklumas, tyrinėjimas mokėjimas mokytis.	
Esminės nuostatos:	
<ul style="list-style-type: none"> • didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais, • domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando samprotauja, • nori pažinti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja, • nusiteikęs pasaulio pažinimui naudoti skaičius ir skaičiavimus, • nusiteikęs tyrinėti aplinkos daiktus, jų ryšius ir santykius, • domisi tuo, kas nauja, palankiai nusiteikęs naujoms veikloms, • nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams sunkumams įveikti. 	
Pedagogų ir kitų ugdytojų veiklos kryptys, ugdymo gairės:	
<ul style="list-style-type: none"> • Mokyti pažinti savo komunikacinius gebėjimus ir juos tobulinti, • Ugdyti toliaranciją kitoms kultūroms ir kitokiems požiūriams, gerbti savo krašto tradicijas, • Skatinti save teigiamai vertinti, pasitikėti savimi, siekti sėkmės, skatinti ieškoti atsakymų į kylančius klausimus, • Skatinti ieškoti informacijos knygose, enciklopedijose ir kt., • Skatinti suprasti savo tapatumą, pasakoti apie save naudojant sąvokas“ aš esu, buvau, būsiu ir kt. • Išnaudoti įvairias kasdienes situacijas vaikų ugdymui(si), • Skatinti lyginti, aiškinti, argumentuoti, išklausti ir kt., • Skatinti pažinti aplinką įvairiais būdais: jutimais, mąstym, vaizduote, • Mokinti planuoti ir atlikti elementarius bandymus gamtoje, aplinkoje, • Palaikyti ir skatinti spontanišką vaikų norą stebėti, tyrinėti, interpretuoti pokyčius, • Skatinti vaikų spontanišką veiklą (tyrinėti, lyginti, bandyti ir kt.). 	
Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai	Vaiko veiksenos
Ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą iškeliant ir sprendžiant problemas	<ul style="list-style-type: none"> • Ieško informacijos knygose, enciklopedijose; • Klausinėja, domisi, prašo papasakoti; • Pavadina, aiškina, apibūdina daiktus, reiškinius, patirtus įspūdžius ir išgyvenimus; • Užduoda klausimus, skatinančius tyrinėjimą (kodėl vienas daiktas plaukia, o kitas skęsta).
Kalba apie tai, ko norėtų išmolti	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi profesijomis, įvardina, kuo norėtų būti užaugęs; • Įvardina ką gali padaryti pats ir ko norėtų išmolti.
Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose	<ul style="list-style-type: none"> • Ieško informacijos knygose apie gamtą, žmonių pasaulį, technikos ir technologijos stebuklus; • Žiūrinėja paveikslus, nuotraukas, pavadinimus po jais; • Klausosi informacinių tekstų, aiškinasi, kur ir kaip gyvena žmonės, augalai, gyvūnai, kaip prisitaiko prie gamtos sąlygų.
Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė; ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, atsižvelgia į jų nuomonę	<ul style="list-style-type: none"> • Susidūręs su problema, bando spręsti ją pats, pritaiko įvairius sprendimo būdus; • Žino kurią problemą gali įveikti pats ar su bendraamžių pagalba, o kada - kreiptis pagalbos į suaugusįjį; • Tariasi, aiškinasi, reiškia ir gina savo nuomonę; • Ieško sprendimų pagal pateiktas užduotis, bando modeliuoti situaciją pagal

	pateiktą auklėtojos užduotį arba pavyzdį.
Siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas, veikdamas vienas su kitu, bendraudamas su įvairiais žmonėmis mokosi padėti vienas kitam; • Pasako, kad veikia įvairių paslaugų tarnybos: gydytojai padeda susirgus; vairuotojai veža žmones; gaisrininkai, policininkai užtikrina saugumą; darželio auklėtojos rūpinasi vaikais ir kt; • Žaidžia siužetinius žaidimus, stalo, kortelių žaidimus, žiūri ir komentuoja plakatus apie pagalbą vienas kitam.
Domisi aplinka (augalais, gyvūnais), atlieka paprastus bandymus	<ul style="list-style-type: none"> • Artimiausioje aplinkoje stebi augalus; • Vardija, ko reikia augalams, kad jie augtų: drėgmės, saulės, priežiūros; • Sodina, prižiūri, stebi augalo augimą; • Pasakoja, kurie augalai teikia naudą, gydo; • Pasakoja kaip gyvūnai susiranda maisto, kokiuose namuose gyvena; • Stebi, tyrinėja ir eksperimentuoja su augalais ir jų dalimis; • Naudoja tam tikras augalų dalis (daržoves, vaisius, lapus) maistui ir pasako, kokios augalų dalys naudojamos žmonių buityje; • Pastebi augalus, gyvūnus liaudies meno kūrinuose; • Grožisi aplinką puošiančiais augalais; • Vyksta į ekskursijas (mišką, zoologijos sodą ir kt.).
Domisi praeitimi, istorija, kitomis šalimis	<ul style="list-style-type: none"> • Klausosi pasakų, eilių, dainų, padavimų, sakmių, mįslių, priežodžių, greitakalbių; • Žino, kad žmonės pasaulyje kalba įvairiomis kalbomis; • Žiūrinėja tėvų, senelių, prosenelių nuotraukas; • Žiūri animacinius filmus apie praeitį, senovę, kitas šalis, papročius; • Domisi Lietuvos ir pasaulio istorija: varto knygeles, enciklopedijas, žiūri foto nuotraukas ir vaizdo įrašus; • Domisi, atpažįsta, atkartoja, prisimena girdėtą informaciją iš gimtojo miesto istorijos.
Tyrinėjimams pasitelkia įrankius ir kitas priemones	<ul style="list-style-type: none"> • Naudojasi žiūronais, mikroskopu, magnetais, spyruoklėmis, veidrodžiais, keltuvais, didinamaisiais stiklais ir pan.; • Pasako kam skirtas termometras; • Lauke kasa, kapsto, tyrinėja tai, kas yra ant žemės, po žeme; • Grupėje ant palangės augina augalus, stebi jų keitimąsi, laisto, prižiūri; • Pasaulio pažinimui naudoja regą, klausą, uoslę, liežuvį, lytėjimą; • Eksperimentuoja ir stebi savo veiksmų rezultatus: pradeda, pamatuoja, deda į įdubimą, išpjovą; • Ketinimui, sumanymui įgyvendinti spaudžia mygtukus, rankenas, atkabina kabliukus, bando segioti sagas, ką nors išvynioti, suvynioti, išpakuoti; • Veikia su vaikiško dydžio namų apyvokos ir sodo tvarkymo įrankiais; • Stebėjimų rezultatus ženklina ant įvairių priemonių: ūgio matuoklės, augalo aukštį ant popieriaus juostelės, vandens kiekį - lipduku ant indo šono.
Aiškinasi, kuo yra panašus su savo artimaisiais, kuo skiriasi nuo jų	<ul style="list-style-type: none"> • Natūraliai domisi savimi ir kitais žmonėmis: jų panašumais, skirtumais, išvaizda, jausmais, mintimis, darbais ir kūryba, gyvenimo būdu; • Įvardina, į kurį iš savo artimųjų yra panašus, kuo panašus; • Piešia šeimos narius, juos vaidina; • Tyrinėja, aiškinasi, svarsto ir bando suprasti, kad šeimos paprastai skiriasi: jos įvairaus dydžio, susideda iš skirtingo skaičiaus narių.
Palygina daiktus, medžiagas, atsižvelgdamas į savybes, juos grupuoja ir klasifikuoja	<ul style="list-style-type: none"> • Vartoja apibendrinančius žodžius: žaislai, avalynė, baldai, drabužiai, indai, maistas ir kt.; • Pasako daikto paskirtį, paaiškina jo struktūrą, elementus; • Naudoja daiktus pagal paskirtį, žino, iš kokios medžiagos jie pagaminti; • Pasako kelis požymius, kuriais daiktai skiriasi; • Sustato daiktus mažėj ančia/didėj ančia tvarka; • Veikia su pažinimą skatinančiomis priemonėmis, medžiagomis, žaislais

	(formelės ir lenta su atitinkamų formų išplovomis, žaislai su viena į kitą dedamomis dalimis ir kt.).
Žino tėvų profesijas, įvardija giminaičius	<ul style="list-style-type: none"> • Pasako, kuo dirba vaiko tėvai, seneliai; • Domisi paslaugų tarnybomis; • Žaidžia ligoninę, mokyklą, parduotuvę ir pan.; • Žaidžia stalo žaidimus, loto, kortelių žaidimus apie profesijas; • Apibūdina profesijas, su kuriomis susiduria savo aplinkoje; • Išvykų metu susipažįsta su įvairiomis profesijomis: parduotuvėje, bibliotekoje, gaisrinėje.
Žino savo namų adresą, šalį, sostinės pavadinimą	<ul style="list-style-type: none"> • Dalyvaudamas išvykose, vartydamas knygeles, klausydamasis pokalbių sužino apie tai, kad turi gimtinę, Tėvynę; • Pasako savo miesto pavadinimą, gatvę, kurioje gyvena; • Pasako sostinės pavadinimą, piešia žinomus sostinės objektus.
Skiria ir pavadina profesijas, techniką	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia ligoninę, mokyklą, parduotuvę ir pan.; • Žaidžia stalo žaidimus, loto, kortelių žaidimus apie profesijas; • Apibūdina profesijas, su kuriomis susiduria savo aplinkoje; • Suaugusiems prižiūrint atsargiai ir saugiai žaidžia su mechaniniais žaislais; • Žaidžia su mobiliais telefonais, fotoaparatais, kompiuteriais; • Moka naudotis magnetofonu ar grotuvu.
Žino tradicines šventes	<ul style="list-style-type: none"> • Pasakoja, kokias šventes jie švenčia namie su šeima; • Švenčia įvairias tradicines šventes darželyje; • Gamina įvairius papuošimus, simbolius priklausomai nuo šventės (Velykoms, Kalėdoms, Užgavėnėms, Kaziuko mugei, Vasario 16-ajai ir kt.); • Pasako, kokių metų laikų vyksta šventė.
Skiria naminius ir laukinius gyvūnus	<ul style="list-style-type: none"> • Stebi laukinių ir naminių gyvūnų elgseną; • Domisi ūkininko sodyboje gyvenančiais gyvūnais, mieste gyvenančiais gyvūnais; • Pasako, kuo gyvūnai panašūs ar skiriasi; • Klausosi pasakų, eilių apie gyvūbus, jų būdą, savybes; • Mėgdžioj a gyvūnų judesius, garsus; • Pasako, kuo gyvūnai naudingi, kurie gali būti pavojingi; • Nori prižiūrėti gyvūnus, j aučia už j uos atsakomybę.
Pradedą suprasti Žemės, saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius	<ul style="list-style-type: none"> • Kartu su auklėtoja aiškinasi apie Žemės planetą ir dangaus kūnus; • Pasako, kad dieną šviečia Saulė, o naktį Mėnulis; • Įvardina kam reikalinga Saulės šviesa ir šilumą, kokia jos įtaka žmonėms, gyvūnams, augalams; • Pasako kaip dangaus kūnai veikia aplinką: saulės šviesa reikalinga gyvybei, žvaigždės ir mėnulis praskaidrina nakties tamsą; • Piešia, lipdo, aplikuoja įvairius dangaus kūnus, jų išsidėstymą; • Apžiūrinėja gaublį ir stengiasi suprasti, kad žemė yra apvali.
Pradedą jausti prierašumą prie artimiausios gamtinės aplinkos	<ul style="list-style-type: none"> • Pastebi įvairius pėdsakus gamtoje, pasako kieno jie: ratų, šuns, žmogaus ir kt.; • Domisi savo namais, sodyba, kaimu, gatve, kurioje gyvena; • Rūpinasi augintiniais; rūpinasi žiemojančiais paukšteliais; • Žino, kad nysktantys augalai ir gyvūnai surašyti „Raudonojoje knygoje“.
Mokosi rūšiuoti atliekas	<ul style="list-style-type: none"> • Pasako pagrindinius atliekų rūšiavimo principus, pasako, kodėl reikia rūšiuoti atliekas; • Panaudotas baterijas atneša į rūšiavimo dėžę darželyje; • Žino ir apibūdina, kur dedamos atliekos; • Iš buitinių atliekų gamina įvairius papuošimus, dekoracijas, žaislus ir kt.
Susieja daiktų kiekį su skaičiumi	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia stalo žaidimus, kuriuose naudojamas kauliukas (gali pastumti bokštelį per tiek langelių, kiek išriedėjo taškų); • Žaidžia domino, kortelių žaidimus, atlieka pratybas, kur nupieštus daiktus

	turi susieti su skaičiumi.
Skaičiuoja bent iki 10	<ul style="list-style-type: none"> • Skaičiuoja daiktus, metus, žmones; • Vartoja kelintinius skaitvardžius (pirmas, antras); • Atsako į klausimus „kiek iš viso“, „kelintas“; • Nustato skaičiaus „kaimyną“; • Skaičiuoja, pasako kelintas eilėje.
Supranta ir vartoja sąvokas <i>daugiau/mažiau, po lygiai, pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Dalina daiktus, saldumynus, vaisius ir pan. į kelias dalis; • Pasako, ar daiktai padalinti po lygiai, po daugiau/mažiau; • Žaidžia parduotuvę, kur „sveria“, parduoda, atiduoda gražą.
Atpažįsta, atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas	<ul style="list-style-type: none"> • Pasako, iš kokių elementų susideda raštas; • Piešia, margina, spalvina velykinius kiaušinius, pirštines, mandalas; • Piešiniuose vaizduoja įvairių dydžių žmones, gyvūnus, daiktus; • Randa kitą tokį patį atviruką su dailės kūrinio reprodukcija, fotografija.
Skiria plokštumos ir erdvės figūras	<ul style="list-style-type: none"> • Stebi aplinkos daiktų formas; • Savo darbeliuose formoms pavaizduoti panaudoja įvairius daiktus; • Pasako, kokie daiktai rieda, kurie nerieda; • Atkreipia dėmesį į atspaugus smėlyje, sniege, žemėje, jų formą, dydį; • Iš įvairių formų popieriaus lapų lanksto lankstinius, piešdamas, tapydamas, aplikuodamas naudoja pažįstamas formas.
Grupuoja, klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą, spalvą	<ul style="list-style-type: none"> • Lygindamas, tyrinėdamas, rūšiuodamas, vertina daiktų dydį; • Daiktus lygina uždedamas vieną ant kito, vieną prie kito; • Skiria dėmesį daiktų formai, lanksto formas iš popieriaus, piešia, lipdo jas; • Dėlioja figūras, daiktus nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirksčiai; • Atrenka parodytos formos, spalvos, dydžio žaislus, daiktus; • Lygina daiktų formą uždėjimo, pridėjimo ir atrankos būdu; • Taisyklingai sudeda paveikslėlių sekas iš 4 ir daugiau dalių.
Matuoja atstumą, ilgį, tūrį, masę nevertodamas sąvokų	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia su smėliu, vandeniu, keičia indų formą; • Rankose laikydamas daiktus nustato, kuris sunkesnis, lengvesnis; • Matuoja daiktų dydį, storį, ilgį panaudodamas pėdą, saują, pirštą; • Matuoja skystas ir birias medžiagas įvairios formos indais.
Apibūdina kitų daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų atžvilgiu	<ul style="list-style-type: none"> • Lygina daiktų padėtį erdvėje savo bei kito atžvilgiu; • Skiria kairę ir dešinę savo puses, kūno priekį, užpakalį • Įvardina kairę, dešinę puses; • Žaisdamas, pasakodamas, judėdamas vartoja sąvokas: "ant", "už", "po", "šalia"; • Orientuojasi popieriaus lape piešdamas; • Pasako į kurią pusę nuvažiavo mašina, kur yra daiktas.
Pradedą suvokti metų laikų, laiko tėkmę ir trukmę	<ul style="list-style-type: none"> • Stebi gamtos spalvas, jų kaitą priklausomai nuo metų laiko, skiria metų laiką pagal pokyčius gamtoje; • Žino ir apibūdina įvairius gamtos reiškinius (potvynį, žemės drebėjimą, vaivorykštę ir pan.); • Stebi ir lygina savaitės orus, juos žymi gamtos kalendoriuje; • Apibūdina aprangą, avalynę, reikalingą žmogui kiekvienam metų laikui; • Piešiniuose vaizduoja metų laikus; • Vartoja sąvokas „šiandien“, „vakar“, „rytoj“; pasako, ką veikė šiandien, vakar, ką veiks rytoj; • Pasako paros dalis ir įvardina žmonių veiksenas (naktį - miega, rytą - keliasi).
Ugdymo (si) aplinka ir priemonės	Vandenį geriantis popierius, vaškas, parafinas; žvakės; rašomoji lenta; lentynėlės, spintutės, dėžės, krepšiai žaislams, medžiagoms ir priemonėms; informaciniai

	<p>leidiniai (knygos, plakatai, enciklopedijos, stalo žaidimai ir kt); gyvūnų, augalų, gamtovaizdžių ir gamtos paminklų nuotraukos; skaičių, formų, dydžių, spalvų kortelės; priešingybių, priežasties-pasekmės, nuoseklumo, dalies ir visumos paveikslėliai, kortelės; smėlis, akmenukai, vanduo, gamtinė medžiaga; didinamieji stiklai, indai ir priemonės eksperimentavimui (mėgintuvėliai, piltuvėliai, vamzdžiai, matuokliai, pipetės, kempinės, vandenį sugeriančios medžiagos, indai bei priemonės žaidimui su smėliu ir vandeniu, muilo burbulai, žaislinės plunksnos ir kt.); laikrodis, kompasas, termometrai (vandens, oro, kūno šilumos), stetoskopas, įvairios ilgio matavimo priemonės, svirtinės svarstyklės; skaičiavimo pagaliukai, skaičiuotuvai, specialios didaktinės skaičiavimo priemonės; erdvinės ir plokštuminės geometrinės figūros; pinigų pavyzdžiai; žaislai tapatinimui, grupavimui, rūšiavimui, serijų dėliojimui; išardomieji ir sudedamieji žaislai, daiktų modeliai; aitvarai (popieriniai, plastmasiniai, medžiaginiai ir kt.) ir pan.; flanelinė lenta, kilnojamoji magnetinė lenta (su muzikiniais priedais); puodeliai, laistytuvai gėlėms, gėlių žemė; žmonių buities, profesijų atributai: įrankiai, rakandai (sodo įrankiai, namų tvarkymo priemonės, meistravimo įrankiai ir priemonės); tikra buitinė technika: radijo aparatai, fotoaparatai, telefonai, žibintuvėliai; techniniai žaislai (žybsintys, pypsintys; prisukami, inerciniai, elektriniai, t. y. su elementais); vėjo, vandens malūnai, parašiutai; galvosūkių, labirintų; gamtos garsų įrašai, filmuota medžiaga; magnetai ir pan.</p>
<p>MENINĖ KOMPETENCIJA</p>	
<p>Sietina su šiomis ugdymo(si) sritimis:meninė raiška, estetinis suvokimas, kūrybiškumas.</p>	
<p>Esminės nuostatos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • domisi, gėrįsi aplinka, meno kūriniais, menine veikla, • jaučia meninės raiškos džiaugsmą, • rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje, • jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą. 	
<p>Pedagogų ir kitų ugdytojų veiklos kryptys, ugdymo gairės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skatinti vaikus vertinti save kaip tautos kultūros kūrėją ir skleidėją, • Ugdyti pagarbą, tausojantį požiūrį į gamtą, socialinę aplinką,meną, • Skatinti vaikų norą kurti, išreikšti save menu ir kt., • Skatinti teigiamai save vertinti, pasitikėti savimi, siekti sėkmės, • Mokinti atpažinti, įvardinti savo ir kitų emocijas, nuotaikas, aiškinti jų priežastis, • Skatinti save išreikšti teatro pratimuose, žaidimuose, etuduose, • Lavinti vaizduotę, skatinti fantazuoti, išreikšti įsivaizduojamus dalykus žodžiais, garsais, pantomima ir kt.. • Skaitinti spontanišką meninę raišką, • Skatinti žaisti vaidmeninius žaidimus, spontanišką vaikų meninę raišką ir kt., • Kviesti dailininkus, menininkus, kurie supažindintų su menu, • Sudaryti sąlygas, galimybes stebėti meną (spektaklius, šokius ir t.t.), • Skatinti eksperimentuoti įvairiais raiškos būdais, tyrinėti įvairias medžiagas,skatinti kūrybiškumą, 	
<p>Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai</p>	<p>Vaiko veiksenos</p>
<p>Pasakoja įspūdžius apie muzikos, vaidinimo, šokio, dailės kūrinių siužetą, vaizduojamus įvykius, veikėjus, kilusią nuotaiką</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Geba pavadinti, apibūdinti, paaiškinti muzikines veiksenas; • Muzikinėje veikloje savitai reiškia savo įspūdžius; • Lankosi, stebi, pasakoja, apibūdina, vertina tai, ką matė parodoje, spektaklyje; • Kuria, fantazuoja, seka juokų pasakas; • Laisvai, spontaniškai reiškia savo įspūdžius, išgyvenimus; • Reiškia, komentuoja, išsako vaidinimo sukeltus įspūdžius; • Atpažįsta muzikos kalbą: muzikos tempą, nuotaiką; • Kalba su auklėtoja ir draugais dailės procese, taip pat apžiūrint dailės kūrinius;

	<ul style="list-style-type: none"> • Kalba apie dailininkų, architektų kūrybą, vaikų darbus.
Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti	<p>Nebijo dainuoti, muzikuoti vienas, gerai jaučiasi koncertuodamas; geba tinkamai elgtis scenoje;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaidina-žaidžia trumpas sceneles pagal literatūrinius, muzikinius, istorinius, pačių pasiūlytus siužetus; • Parodo parengtas sceneles draugams, tėvams švenčių, koncertų metu; • Vaidindami atskleidžia savo meninius gebėjimus: dainuoja, šoka, groja; • Piešia, kuria įvairioms parodėlėms; • Elgiasi pagal sceninio elgesio taisykles: išeina į sceną, nusilenkia, palaukia kol baigsis plojimai, padėkoja publikai.
Gėrasi ir grožisi savo menine kūryba	<ul style="list-style-type: none"> • Sugeba pasigaminti nesudėtingus muzikavimo instrumentus iš gamtinės medžiagos, buitės daiktų; • Aktyviai eksponuoja savo darbus, rodo kitiems; • Įgarsina pasakodami, improvizuodami savo piešinių; • Klausydamiesi muzikos stengiasi susikaupti, įsiklausyti; • Aptaria savo ir kitų vaikų dailės darbus; • Stebi aplinką ir patirtus įspūdžius vaizduoja piešiniuose, kūrybiniuose darbeliuose, pasakoja, komentuoja, pristato savo kūrinį.
Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius, pasako, kas jam gražu	<ul style="list-style-type: none"> • Varto lietuvių liaudies meno albumus; • Klausosi lietuvių liaudies dainų, tautosakos kūrinių; • Dalyvauja darželio, grupės aplinkos puošime; • Pasako kas jam gražu, kas patinka meno kūrinyje, aplinkoje, drabužiuose; • Stebi, tyrinėja tautodailės ir profesionaliosios dailės kūrinius.
Tyrinėja girdimos muzikos, triukšmo, tylos panašumus ir skirtumus	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi, tyrinėja, atranda, išgirsta natūralių (gamtos) ir žmogaus sukeltų garsų pasaulį; • Raiškiai taria skaičiuotes, greitakalbes, paukščių pamėgžiojimus; • Tapo klausydamiesi muzikos ir ją atvaizduoja.
Pasako kūrinio nuotaiką, tempą, dinamiką, skiria kai kuriuos girdimus instrumentus	<ul style="list-style-type: none"> • Laisvai judėdamas improvizuoja, mokosi pajusti judėjimo kryptį, tempą, ritmą, charakterį; • Klausosi muzikos kūrinių, išreiškia, atliepia jų nuotaiką, emocijas; • Klausosi aplinkos garsų, juos įvardina; • Įvardina ryškiai išsiskiriančią instrumentą ir jį pavaizduoja; • Žino terminus: kompozitorius, dainininkas, choristas.
Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos vienbalses dainas	<ul style="list-style-type: none"> • Išbando, atranda, naudoja balso galimybes, taisyklingai kvėpuoja, aiškiai artikuliuoja ir tiksliai intonuoja; • Intonuoja įvairiu aukštumu kartodami patarles, medžiodami auklėtoją, drauge tęsia vieną toną; • Dainavimą papildoma judesiais: imitaciniais, instrumentiniu bei „kūno garsų“ pritarimu, kurį gali sugalvoti patys.
Eina ratelių, šoka šokius ratu, vienoje linijoje, su įvairiais žingsniais ir elementais	<ul style="list-style-type: none"> • Laisvai juda erdvėje, improvizuoja judesiais, jaučia judėjimo kryptį, tempą, ritmą, charakterį; • Judesiu, šokio figūromis išreiškia nuotaiką; • Geba kurti derindamas gaesą su šokio judesiu; • Ritmingai atlieka elementarius judesius (šuoliukus, pritūpimus, sukinius); • Šoka, žaidžia lietuvių liaudies žaidimus, ratelius ir šokius.
Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais	<ul style="list-style-type: none"> • Grodami išbando įvairius garsų išgavimo būdus: mušimą, pūtimą, braukimą; • Groja, žaidžia įvairius kvėpavimo žaidimus;
groja 2-3 garsų melodijas	<ul style="list-style-type: none"> • Susipažįsta su 2-3 naujais mušamųjų, styginių, klavišinių bei pučiamųjų muzikos instrumentų skambesiu ir garsų išgavimo būdais, juos pavadina; • Groja ritmus su pauzėmis, keičia grojimo tempą, dinamiką.
Pritaria suaugusiojo	<ul style="list-style-type: none"> • Geba judėti pagal muziką kaip pats jaučia ir nori be jokios užduoties;

grojimui, stengiasi kartu pradėti ir baigti kūrinį	<ul style="list-style-type: none"> • Klausosi, atlieka tautosakos kūrinus, liaudies dainas; • Atliekamiems kūrinėliams pritaria švilpynėmis, molinukais, tamburinais, būgneliais, barškučiais ir kt.
Improvizuojamas balsu, muzikos instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui	<ul style="list-style-type: none"> • Džiaugiasi muzikuodamas netradicinėmis priemonėmis; • Susipažįsta su liaudies instrumentais; • Atlieka vokalius pratimus dėl artikuliacijos, taisyklingos laikysenos ir kvėpavimo, dainavimo ritmo pajautimo; • Parenka instrumentą kūrinėlio turiniui, veikėjui pavaizduoti; • Sugalvoja ritmus žodeliams, skanduotėms, trumpiems eilėraštukams, plodami, trepsėdami ar grodami su ritminiais instrumentais; • Padainuoja, paploja, pagroja įvairiais būdais savo ar draugo vardą; • Įgarsina pedagogo sekamą pasaką.
Šoka sudėtingesnius ratelius, įvairių žingsnių ir natūralių judesių šokius	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaro paprasčiausias figūras: sustoja į ratelį, vorą, dviem eilėm, poromis; • Šokdami rateliu gali keisti ratelio dydį, kryptį, atlikti dviejų dalių šokelius, žaidimus, su tekstais ir be jų; • Juda zigzagais, sudaro ratelį savarankiškai.
Šoka improvizuotai kurdamas septynių-aštuonių natūralių judesių seką	<ul style="list-style-type: none"> • Geba apibūdinti muzikos sukeltą nuotaiką; • Laisvai judėdamas improvizuoja, mokosi pajusti judėjimo kryptį, tempą, ritmą, charakterį; • Improvizuodami laisvai perteikia skambančios muzikos nuotaiką, vaizduoja įvairių gyvūnų, personažų charakterį; • Darniai sutartinai atlieka paprasčiausias figūras: pritūpia, pašoka, sukasi už parankių, didna-mažina ratelį, sudaro du ratelius; • Sugalvoja judesių nesudėtingai dainelei; • Melodiją išreiškia judesiu.
Kuria lėlių, dramos vaidinimus, improvizuoja trumpas frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia emocines būsenas	<ul style="list-style-type: none"> • Geba atkartoti matytus judesius, garsus, veiksmus, emocijas; Improvizuoja trumpas sceneles be žodžių ir su žodžiais, pavieniui ir su draugais; • Bendraudami vienas su kitu keičia balso intonaciją; • Geba improvizuoti, įsivaizduoti, fantazuoti; • Sveikinas vienas su kitu, su žaisliukais; • Žaidžia laisvai, spontaniškai, atkuria iš patirties išgyventus vaidmenis (gydytojas, pardavėja ir kt.); • Gamina, dekoruoja pirštų lėles.
Detalesniais dailės darbais pasakoja realias ir fantastines istorijas, įvykius	<ul style="list-style-type: none"> • Kuria, tyrinėja, fantazuoja, veikia su tapybos, grafikos bei įvairiomis dailės medžiagomis plokštumoje ir erdvėje; • Kuria pačių išgyventą ir įsivaizduojamą pasaulį pačių pasirinkta ar auklėtojos siūloma technika; • Lytėdami, regėdami pajunta tai, ką įsivaizduoja; • Piešia, vaizduoja, fantazuoja, kuria išklausę žodinės kūrybos, peržiūrėję knygelių iliustracijas.
Vaizdus papildo grafinais ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais)	<ul style="list-style-type: none"> • Pratinasi užrašyti vardą ar pirmąją jo raidę; • Piešiniuose naudoja regimos informacijos vaizdinius: raides, skaičius, rodykles; • Plėšo, kerpa, klijuoja įvairias goemetrines formas, dėlioja ornamentus, regimos informacijos ženklus; • Naudoja horizontalias, vertikalias, pasvirusias linijas.
Skirtingiems sumanymams įgyvendinti pasirenka dailės priemones ir technikas, eksperimentuoja mišriomis technikomis	<ul style="list-style-type: none"> • Kuria pačių išgyventą ir įsivaizduojamą pasaulį pačių pasirinkta ar auklėtojos siūloma technika; • Atranda linijos, spalvos, formos, medžiagų struktūros ypatumus; • Atranda formų, spalvų, reiškinių priešingybes; • Braižo pagaliuku ant smėlio, sniego; • Naudoja miušrią techniką: kreideles ir spalvotus pieštukus ar flomasterius; • Plėšo, kerpa, klijuoja įvairias goemetrines formas, dėlioja ornamentus,

	regimos informacijos ženklus; konstruoja iš medinių, plastmasinių detalių.
Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų	<ul style="list-style-type: none"> • Pratinasi naudoti, pažinti pagrindines spalvas veikloje: tapydami, aplikuodami, darydami atspaudus, konstruodami, žaisdami; • Vardina, išreiškia metų laikų spalvas, jų nuotaiką spalvomis, simboliais; • Tapo plačiu teptuku, pamirkytu vandenyje (be dažų) ant šaligatvio, tvoros ar kt.
Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, įsivaizduoja, fantazuoja	<ul style="list-style-type: none"> • Stebi žmonių, gyvūnų, paukščių pėdsakus sniege, smėlyje, patys juos padaro; • Naudoja įvairaus dydžio kartono dėžes žaidimams; • Tapo maišydami spalvas ir nusako jų pavadinimus; • Pro langą ar pasivaikščiojimų metu stebi gamtą, analizuoja jos objektus ir juos atvaizduoja; • Kalbasi apie tai, kokiomis spalvomis vaizduoti.
Ieško naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, lengvai, greitai keičia, pritaiko, siekia savito rezultato	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperimentuodami su įvairiomis priemonėmis ir medžiagomis atranda įvairias linijas, dėmes, jų derinius; • Pastebi, atranda, išbando reikšdami savo sugebėjimus su įvairaus šiurkštumo, storumo, įvairių spalvų popieriumi (laikraščiai, servetėlės, tapetai, folijos ir kt.); • Piešia, lanksto, klijuoja įvairias plokščias ir pusiau plokščias formas; • Išbando įvairias priemones, kuriomis galima štampuoti: pagaliukai, trintukai, kamšteliai iš bulvės, morkos, burokėlio; • Kuria paveikslėlį iš spalvoto plastilino ant kartono; • Kuria iš gamtinių medžiagų; • Tapo darbelius neatkeliant rankos, vienu užsimojimu, vaizduojančius spiralę, siūlų kamuolį; • Daro koliažus, tapo portretus, gamina kaukes.
Drąsiai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperimentuoja su didelių matmenų medžiagomis ant didelių popieriaus lapų; • Eksperimentuoja su įvairiomis grafikos priemonėmis ir medžiagomis; • Eksperimentuoja ant balto ir spalvoto (sauso, šlapio) įvairaus formato, įvairaus dydžio popieriaus pirštu, teptuku, guašo dažais ar akvarele; • Laisvai eksperimentuoja naudodamas skirtingas spalvas, formas; • Laisvai eksperimentuoja su įvairiomis tūrinėmis medžiagomis: moliu, plastilinu, drėgnu smėliu, sniegu.
Ugdymo (si) aplinka ir priemonės	Priemonės tapymui, piešimui, lipdymui, kūrybiniams darbams (įvairūs dažai: guašas, akvarelė, kreidelės, pastelė; klijai; balta ir spalvota kreida; pilki ir spalvoti pieštukai; įvairaus dydžio, pločio, storio teptukai; žirklys, kanceliariniai peiliukai, pagaliukai ir kt.); priemonės darbo vietai uždengti; apranga darbui su dažais; širmelė ir kita įranga teatrui; pirštukų lėlės, lėlės marionetės, lėlės ant lazdelių ir kt.; apranga ir vaidybos atributika vaikams (skraistės, skrybėlės, bižuterija, karūnos ir kt.); muzikos instrumentai (molinukai, akmenukai, lazdelės, metalofonai, smuikas, išilginė fleita, kanklės, akordeonas, ritminiai mušamieji instrumentai (perkusija) ar savos gamybos instrumentai); muzikos centras arba garso grotuvas, būtiniausi įrašai (populiari, klasikinė, liaudies, vaikų ir kt. muzika); muzikos ženklų rinkiniai muzikos raštui (penklinių, natų, pauzių ženklai) ir kt.; priemonės tapymui, grafiniams, taikomosios dailės darbams (kempinės, voleliai; tušas, plunksna; adatos, vąšelis, siūlai); štapavimo, antspaudavimo priemonės, formelės; molbertai; muzikinės dėžutės, muzikiniai žaislai ir pan.

V. VAIKŲ UGDYMO SI PASIEKIMŲ BEI PAŽANGOS VERTINIMO METODAI, INFORMACIJOS VERTINIMAS IR KAUPIMAS, ANALIZĖS BŪDAI

Vaiko pasiekimų vertinimas yra nuolatinis informacijos kaupimas apie įgyjamus vaiko gebėjimus, ugdymosi pasiekimus, daromą pažangą. Vertindami siekiame pažinti vaiką, išsiaiškinti jo poreikius ir galimybes. Apie daromą pažangą ir problemas informuojame tėvus.

Grupės vaikų pasiekimai, laimėjimai aptariami mokytojų tarybos posėdžiuose, metodinių grupių pasitarimuose, grupės tėvų susirinkimuose. Apie konkretaus vaiko įgyjamus gebėjimus ir problemas kalbama su tėvais individualiai.

Pagrindiniai vaiko pasiekimų vertintojai yra grupių pedagogai. Jų informaciją apie vaikus papildo specialistai ir meninio ugdymo bei kūno kultūros pedagogai. Vaikų ugdymosi pažanga – tai vaikų pasiekimų ūgtelėjimas per tam tikrą laikotarpį.

Pasiekimų ir pažangos vertinimas – tai procesas, kurio metu ikimokyklinio ugdymo auklėtojas atlieka

šią veiklą:

- nustato vertinimo tikslus,
- renka tikslus atliepančius duomenis,
- analizuoja ir interpretuoja duomenis,
- priima sprendimus dėl vaiko pasiekimų ir jo tolesnio ugdymo.

Vaikui pradėjus lankyti įstaigą, išsiaiškinami tėvų lūkesčiai, jų nuomonė apie vaiko gebėjimus, polinkius, pomėgius, norus. Tėvai užpildo anketas.

Įgyjami vaiko gebėjimai vertinami nuolat stebint jį ugdymo procese. Vaiko ugdymosi pasiekimai, kuriuos fiksuoja auklėtojos ir tėvai, kaupiami *Vaiko pasiekimų aplanke*. Jame talpinama pedagogų, tėvų informacija apie vaiko pasiekimus, vaiko kalbos, veiklos pavyzdžiai.

Grupių pedagogai vertina vaiko gebėjimus pagal Ikimokyklinio vaikų ugdymo programoje numatytas kompetencijas du kartus metuose. Pirmas vertinimas atliekamas spalio mėnesį, antras – gegužės mėnesį. Vaikų įgyjami gebėjimai vertinami pagal *Ikimokyklinio (1.5-3 m., 3(4)-5(6)m.) amžiaus vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimo anketas*, kurios parengtos atsižvelgiant į įstaigos vaikų ugdymo programoje pateiktas ir pagal *Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašą*. Analizuodami šiuos duomenis pedagogai planuoja vaikų ugdymo procesą visai grupei, grupelėse, individualiai. Auklėtoja parengia grupės vaikų pasiekimų ir pažangos suvestinę, kurioje išryškėja pasiekti ir siekiami įgyti vaikų gebėjimai.

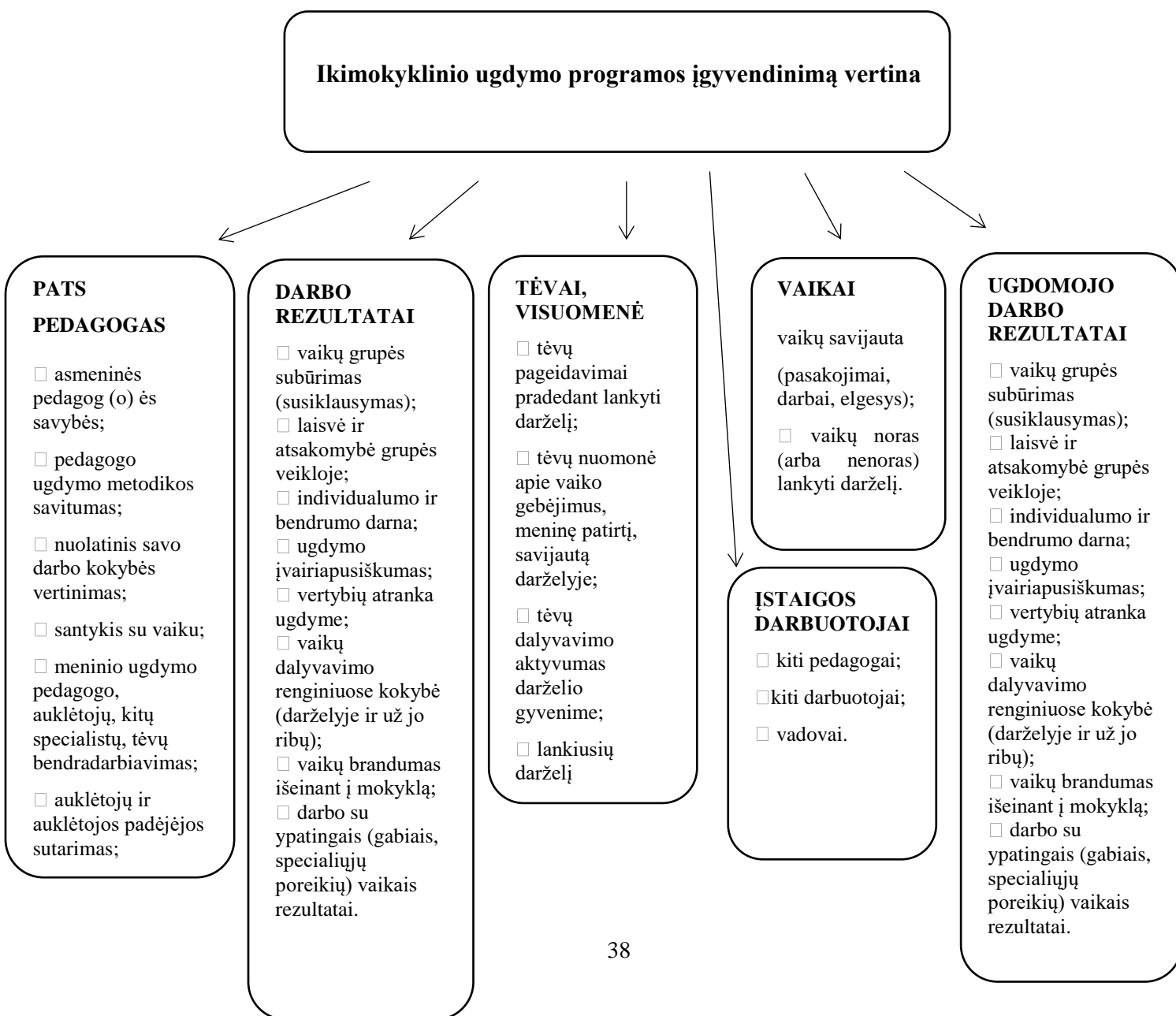
Vaikui, pereinant į priešmokyklinio ugdymo grupę, aplanke perduodamas priešmokyklinio ugdymo pedagogui, kuris jį kaupia toliau ir atiduoda šeimai, kai vaikas išeina į mokyklą.

Mokslo metų pabaigoje sudaroma bendra darželio vaikų pasiekimų ir pažangos įvertinimo suvestinė. Išvados pateikiamos pedagogėms nurodant bendrą darželio vaikų ugdymosi pasiekimų ir pažangos būklę, išryškėjusius pasiekimus ir tobulintinas sritis.

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų dermė

Ikimokyklinio ugdymo programoje užtikrinta ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo dermė. Nuoseklus, tęstinis vaiko ugdymasis padeda jam sėkmingiau įgyti gebėjimus, žinias bei supratimą, nuostatas. Vaikas pereina nuo ugdymosi pagal ikimokyklinio ugdymo programą prie ugdymosi pagal priešmokyklinio ugdymosi programos. Užtikrinamas vaikų ugdymosi tęstinumas:

- bendras struktūrinis ugdymo lygmenų modelis;
- numatytų vaikų ugdymosi rezultatų tęstinumas;
- suderintas ugdymo programų turinys;
- ugdymo prieinamumas ir socialinė integracija;
- šiuolaikinė ugdymo sampratą atitinkantys vaikų ugdymo proceso organizavimo principai.



VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Ankstyvojo ugdymo vadovas.Tėvams, globėjams, pedagogams. Vilnius, 2001
2. Bandžienė, O. ir kt.Vaikų kūno kultūra. - Šiauliai, 2004
3. Berns R.M. Vaiko socializacija. - Vilnius, 2009
4. Butkienė G., Kepalaitė A. Mokymasis ir asmenybės brendimas.Vilnius,1996
5. Daniels Elen R., Statford K. Atvirų grupių visiems kūrimas . - Vilnius, 2000
6. Dodge, D.T. ir kt. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. - Vilnius, 2007
7. Dodge, D.T. ir kt. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. - Vilnius, 2008
8. Grinevičienė N. Vaikystės žaidimai. - Kaunas, 2002
9. Gaižutis A. Vaikystė ir grožis. Kaunas, 2005
10. Geros mokyklos koncepcija. 2015
11. Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas, 2011 m. redakcija
12. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos; ŠMM ŠAC,2015 m.
13. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, 2014 m.
14. Ikimokyklinio ugdymo įstaigą reglamentuojantys teisės aktai. - Vilnius, 2001
15. Ikimokyklinio ugdymo mokyklos vidaus audito metodika. - Vilnius, 2005
16. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio aktualijos ir perspektyvos. L. Jankauskienė, 2012
17. Ivoškuvienė R., Kaffemanienė L, Baranauskienė V., Burneckienė L, Makarovienė M., Varkalevičienė A. Sutrikusios raidos vaikų ikimokyklinio ugdymo gairės. - Šiauliai, 2003
18. LR švietimo įstatymas
19. Metodinės rekomendacijos Ikimokyklinio ugdymo programai rengti. - Vilnius, 2006
20. Monkevičienė O. Vėrinėlis. - Vilnius, 1995
21. Neifachas S. Projektinė veikla ikimokyklinėje, priešmokyklinėje grupėje: teorija ir praktika. - Vilnius, 2005
22. Neifachas S. Ikimokyklinio ugdymo programos kokybės užtikrinimas: turinio konkretizavimas, tikslų ir uždavinių įgyvendinimas, atitikties nustatymas. - Vilnius, 2008
23. Neifachas S. Vaikų ugdymas darželyje: dabarties ir ateities perspektyva. - Vilnius, 2008
24. Netradicunio ugdymo koncepcija//Informacinis leidinys, 2001 m. Nr.17
25. Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, 2012
26. Lukšienė M.Jungtys. :Alma littera, 2000
27. Ugdymo paradigmu iššukiai didaktikai.Vilnius.2014
28. Szarkowicz D. Stebėjimas ir refleksija vaikystėje. - M., 2006
29. Rajeckas V. Švietimas: raida, dabartis. - Vilnius, 2001
30. Vaiko teisių konvencija

31. Vaiko gerovės valstybės politikos strategija
32. Valstybinė švietimo politika 2013-2022 metų strategija
33. Vilniaus lopšelio darželio „Užupiukas“ Strateginis veiklos planas 2015-2018 m.